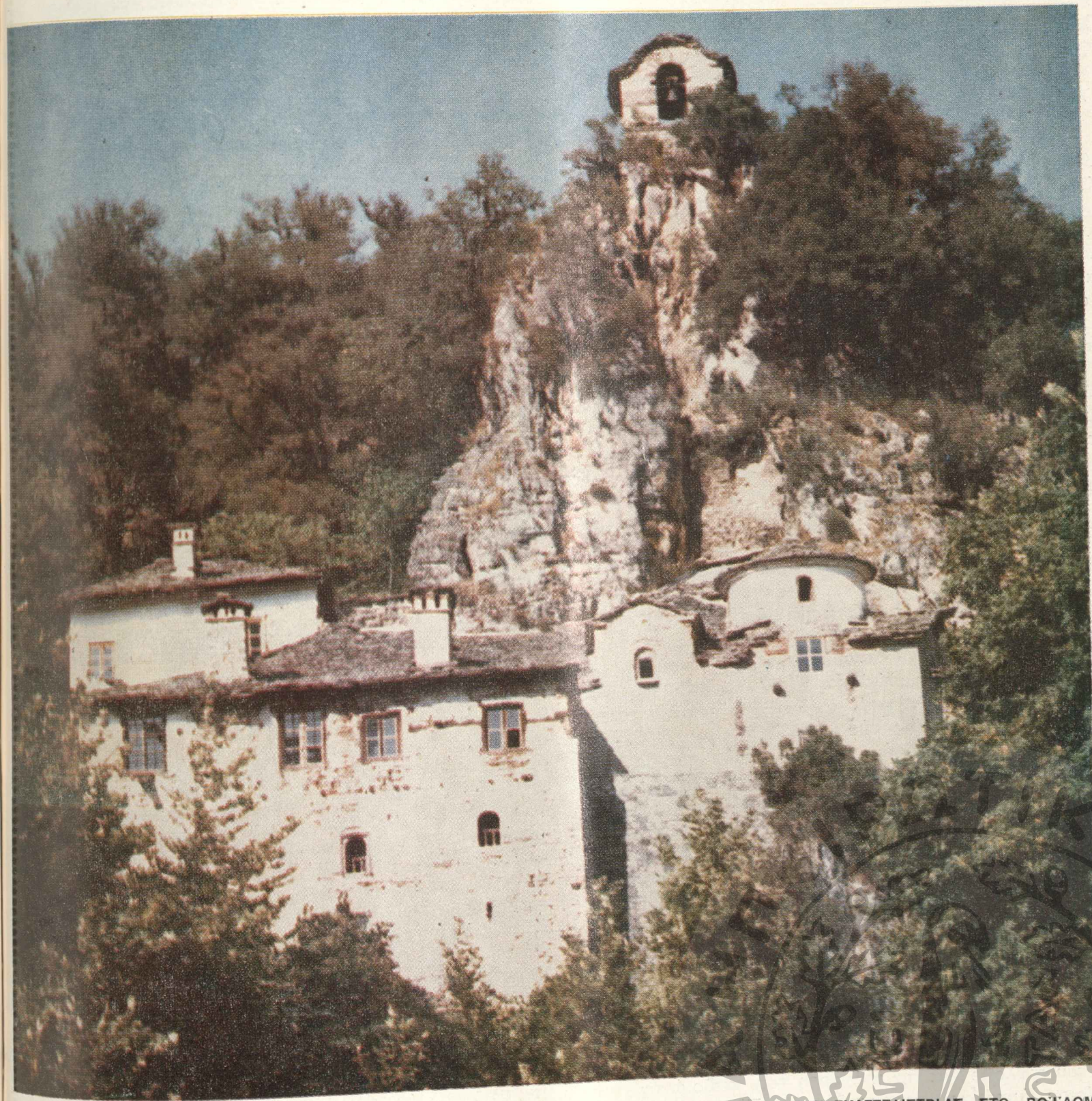

το ΖΑΓΟΡΙ μας

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ • ΕΤΟΣ Η' • ΦΥΛΛΟ 85 Α Π Ρ Ι Λ Ι Ο Σ 1985 • ΙΩΑΝΝΙΝΑ • ΛΟΡΔΟΥ ΒΥΡΩΝΟΣ 21 •

ΚΑΛΟ ΠΑΣΧΑ

ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ ΣΤΟ ΒΟΪΔΟΜΑΤΗ

ΠΑΝΤΑ ΕΛΠΙΖΟΥΜΕ...

Με το παρόν τεύχος το «ΖΑΓΟΡΙ» μπαίνει στον όγδοο χρόνο της έκδοσής του. Αν αναλογιστεί κανείς τις απαιτήσεις για την έκδοση ενός έντυπου, περιοδικού έστω, στην εποχή μας, προπαντός τα οικονομικά μεγέθη που είναι αμείω-
λκτα, μπορεί να ισχυριστεί πως πρόκειται για μακρά πο-

ρεία, με γόνιμη έκφραση. Αυτή η διαπίστωση υποχρεώνει και στην επισήμανση των αιτίων που δημιούργησαν τη σταθερότητα της έκδοσης του περιοδικού μας και την ποιότητα της προσφοράς της. Χωρίς αυτό να σημαίνει, πως όλα λειτούργησαν κατά τον τρόπο που έπρεπε, πως όλοι οι στόχοι

Το ΖΑΓΟΡΙ μας

πραγματούθησαν και πως από δω και πέρα η μέριμνα πρέπει να περιστραφεί στην διατήρηση των κεκτημένων.

Πρέπει εξ αρχής να ομολογηθεί ότι αν η έμπνευση της έκδοσης του «ΖΑΓΟΡΙΟΥ» οφείλεται σε λίγους, σε μια ευάριθμη ομάδα Ζαγορίσιων, η πραγματοποίησή της και πρωταπότος η συνέχισή της, οφείλεται στο πλήθος των συνδρομητών της, τα άτομα περισσότερο, χωρίς να υποτιμάται και η προσφορά των Ζαγορίσιων συλλόγων και αδελφοτήτων, κι ακόμα στην προθυμία των Ζαγορίσιων να ξεπερνούν τα συμβατικά μεγέθη μιας συνδρομής, κάτι που ιδιαίτερα συγκινεί, αλλά ταυτόχρονα δημιουργεί και τις δυνατότητες μιας πολυσελίδης έκδοσης, που δεν θάταν αλλιώς δυνατή.

Περισσότερο, από τον καθένα οι συνδρομητές και φίλοι της εφημερίδας δικαιούνται να υπερηφανεύονται για την εφτάχρονη πορεία της και τις ευοίωνες προοπτικές που υπάρχουν για το μέλλον. Και μέσα στις προοπτικές αυτές είναι και εκείνη της αύξησης των συνδρομητών, κάτι που θα επιτρέπει να προστεθούν κι άλλες σελίδες, ν' ανεβεί ψηλότερα η στάθμη της έκδοσης, να γίνει αποτελεσματικότερη η φωνή της. Κατά κύριο λόγο κι αυτό από τους φίλους της προσπάθειας εξαρτάται. Αν ο καθένας αγωνιστεί να γράψει άλλαν ένα συνδρομητή τότε ο σκοπός θα έχει πραγματοποιηθεί.

Δεν ήταν μόνο η υλική ανταπόκριση, ήταν και η ηθική συμπαράσταση, που εκδηλώθηκε με πολλούς τρόπους, των ίδιων ανθρώπων που ιστήριξαν την έκδοση. Συνεργασίες, μελέτες, ανταποκρίσεις, επιστολές, παραχώρηση κειμένων δυσέυρετων, κι ότι άλλο δημιουργεί την αίσθηση ενός ζωντανού περιοδικού που πρέπει να καλύπτει τις απαιτήσεις που τέθηκαν για την έκδοσή του, προσφέρθηκαν για να το εξυπηρετήσουν.

Να, λοιπόν, που έχει τεθεί το καίριο ερώτημα: Στη διαδρομή των επτά χρόνων ζωής, μπόρεσε το περιοδικό αυτό να εκπληρώσει τον προορισμό του;

Η απάντηση περιλαμβάνει και θετικά και αρνητικά σημεία. Τα κυριότερα από τα θετικά είναι: α) Η καλλίτερη γνώση από χιλιάδες Ζαγορίσιους τόσο του ιστορικού παρελθόντος του Ζαγοριού, όσο και της κατάστασης που εμφανίζει η περιοχή στις μέρες μας. Το πρώτο βοηθάει στην αυτοσυνείδηση, στη δημιουργία στενότερων δεσμών με τον τόπο της καταγωγής, στην συγκρότηση ατμόσφαιρας που οδηγεί όχι μόνο στην αναπόληση αλλά και στην υποκίνηση του νόστου, για προσωρινή επιστροφή ή και οριστική εγκατάσταση, αν εξασφαλιστούν οι προϋποθέσεις. Το δεύτερο αποτελεί κίνητρο για βοήθεια κάθε μορφής, που θα συντελούσε στην ανάπτυξη της εγκαταλειμμένης περιοχής μας και θα δημιουργούσε κίνητρα για τους αρμόδιους κρατικούς φορείς προς ενίσχυση της προσπάθειας ανόρθωσης. β) Η συνεχής προβολή των προβλημάτων του Ζαγοριού, από τα πιο μικρά ως τα πιο μεγάλα, και η όχληση των δημόσιων υπηρεσιών να δουν τα προβλήματα αυτά και να τα επιλύσουν. γ) Η ενεργός συμμετοχή σε κάθε είδους εκδηλώσεις που αποβλέπουν στην πνευματική και πολιτιστική άνοδο του Ζαγοριού και η καλοπροαίρετη κριτική αποτίμησή τους. δ) Η συνεχής προσπάθεια που καταβάλλεται με ειδικές στήλες του περιοδικού να γίνει γνωστή η πνευματική προσφορά των Ζαγορίσιων, ιδιαίτερα η λογοτεχνική, μέσω των δημοσιευμένων κειμένων παλιών και νέων συγγραφέων. ε) Η πρωτοβουλία που ανέλαβε για την ανέγερση του ανδριάντα της «Ζαγορίσιας Γυναίκας», της ηρωίδας της Πίνδου, έργο που δεν θ' αργήσει να ολοκληρωθεί. στ) Η δυνατότητα επικοινωνίας και αλληλογνωριμίας που πρόσφερε σε χιλιάδες Ζαγορίσιους, άγνωστους πριν μεταξύ τους και η παροχή στοιχείων κοινωνικής ζωής, σημαντικά κι αυτά, προέρχονταν από δυο βασικές αιτίες: α) Από την αδυναμία, πρώτα, να επιβάλει το περιοδικό τις απόψεις του στην Πολιτεία, με

τα αρνητικά στοιχεία, σημαντικά κι αυτά, προέρχονταν από δυο βασικές αιτίες: α) Από την αδυναμία, πρώτα, να επιβάλει το περιοδικό τις απόψεις του στην Πολιτεία, με

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΩΦΕΛΙΜΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Προ ημερών παρακολούθησα τη θεία λειτουργία στον Άγιο Γεώργιο της Ριζαρείου Σχολής που βρίσκεται στην οδό Βασιλ. Σοφίας και χάρηκα την άψογη λειτουργία και τους Ζαγορίσιους που συνάντησα βγαίνοντας από την Εκκλησία.

Φεύγοντας έκανα τη σκέψη πόσο ωφέλιμο θάταν για τους Ζαγορίσιους — μονίμους και περαστικούς — αν εκκλησιάζονταν, όταν τους είναι δυνατόν, στη Ζαγορίσια εκκλησία των Ριζάρηδων που βρίσκεται στο κέντρο της Αθήνας και εξυπηρετείται από πολλές λεωφορειακές γραμμές.

Θάχουν την ευκαιρία να ξαναζήσουν στιγμές, όπως κάποτε στα χωριά μας όταν μετά τον εκκλησιασμό τα λέγαμε στο «χαγιάτι», και τα «πεζούλια» που εδώ τα αναπληρώνει μία από τις αίθουσες των γραφείων του Ιδρύματος και μάλιστα με καφέ.

Κίμων Κυριαζής

ΓΙΑ ΝΑ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ
ΤΟΥΣ ΠΡΟΓΟΝΟΥΣ ΜΑΣ

Από το επόμενο φύλλο μας θα δημοσιεύουμε περιοδικά τους εκλογικούς καταλόγους

αποτελέσματα λίγα από όσα δίνονται ως υποσχέσεις να πραγματοποιούνται. Ίσως, για το λόγο αυτό, να χρειάζεται η δημοσίευση περισσότερο τεκμηριωμένων απόψεων, έτσι που να υποχρεώνουν την Πολιτεία σε σοβαρή μελέτη και λήψη θετικών αποφάσεων. β) Από την αδυναμία να εκπροσωπούμε ουσιαστικά όλες οι περιοχές του Ζαγοριού, με τα προβλήματα, τις ανάγκες, το ιστορικό τους παρελθόν και την κοινωνική ζωή τους, κάτι για το οποίο έχουν κάποια ευθύνη και οι κάτοικοι των περιοχών που δεν εκπροσωπούνται ανάλογα. Η έκθεση που κάναμε για την εφτάχρονη πορεία μας είναι συνοπτική. Υπάρχουν πολλά ακόμα που έπρεπε να ειπωθούν, θετικά και αρνητικά, και που και οι χιλιάδες αναγνώστες μας έχουν επισημάνει. Ευπρόσδεκτες, λοιπόν, οι όποιες κρίσεις. Εικείνο πάντως, που δεν μπορεί να αμφισβητηθεί είναι το ότι το «ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ», παρά τις αδυναμίες και τις ελλείψεις του, έχει γίνει ο συνεκτικός κρίκος ανάμεσα στους λιτόπικους και ξενητεμένους Ζαγορίσιους, μοχλός για να γίνει ευρύτερα και βαθύτερα γνωστή η μοναδική πολιτιστική έκφραση του παρελθόντος, αγωνίζεται για να ανθίσει και να λησίο στο πρόσωπο της τόσο αγαπημένης σ' όλους μικρής πατρίδας μας το χαμόγελο της ζωής, να ξαναγεννηθεί το Ζαγόρι. Οι στόχοι είναι μεγάλοι και οι προσπάθειες σ' αυτούς δύσκολες. Όμως άνθρωποι, όπως οι Ζαγορίσιοι, που κατόρθωσαν μέσα στο έρεβος της σκλαβιάς να μεγαλοφυγήσουν είναι σίγουρα να μην επιτύχουν ως δημιουργοί και ανορθωτές του Ζαγοριού στις μέρες μας. Ας ελπίζουμε λοιπόν, κι ας αγωνιζόμαστε. «Το ΖΑΓΟΡΙ μας» θάναί πάντα ανοιχτό για την διατύπωση όλων των απόψεων.

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

του έτους 1920 κοινοτήτων του Ζαγοριού.

Η εύρεσή τους οφείλεται στο συνεργάτη μας κ. Άγγελο Κίτσο και θα δωθεί η δυνατότητα στους Ζαγορίσιους να γνωρίσουν ή να θυμηθούν ονόματα συγχωριανών τους και να βγάλουν «άσφαλτα» συμπεράσματα για τη Ζαγορίσια κοινωνία του 1920.

Εμείς θα βγάλουμε ορισμένα συμπεράσματα. Περισσότερο όμως πρέπει να ασχοληθούμε με τους καταλόγους οι ενδιαφερόμενοι για το παρελθόν των Ζαγοριωτών, όπως έκανε ο κ. Φρίξος Τζιόβας για τη Δοβρά στο φύλλο του Σεπτεμβρίου 1984.

Η ΛΑΪΚΗ ΜΑΣ ΜΟΥΣΙΚΗ

Ο κ. Γρηγόριος Καψάλης με επιστολή του που δημοσιεύουμε σε άλλη σελίδα επισημάνει, τον κίνδυνο να χαθεί η παραδοσιακή λαϊκή μουσική και την έλλειψη από το κράτος θετικής φροντίδας για διάσυσή της.

Είναι γεγονός ότι για τη διασώση της άφθαστης λαϊκής μας μουσικής, ΕΠΙΒΑΛΛΕΤΑΙ όπως το Υπουργείο Πολιτισμού να δημιουργήσει, μέσω στις πολλαπλές δραστηριότητές του, Σχολή Παραδοσιακής ● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 5

Το ΖΑΓΟΡΙ μας

Ζαγορίσιοι
ποιητές

ΜΑΘΕ ΤΟ ΔΡΟΜΟ...

Μάθε το δρόμο που παραθείς φηλά
και μ' έση αν έχει δύναμη περπατάει!
Στα πρώτα θήματα σου τα δειλά
φιτέρα θα θάλ' η νιότη η αλαφροπατάει.

Μη σε πλανήσουν πολυτάχαινα
κι η χιλιεπταστήτη μεγάλη ισπράτα.
Λασπόνερα έχει η σπράτα και κολιά
στη λάσπη και καρδιά και ιγούς και νιάτα...

Πάρτε τ' απάτητρο ισπράτι που πάει
στις άγκυρες καρφές, ισπα καυταράχια,
π' ο αυτός πετώντας σύγχρονο τρυπάει!

και πάει... Σε μαγεμένη έχει ισπρίνα
δρασόνερα θαυμάζουν κάποιον θράχια...
Κιλάπυρος αν πεις και μια ισπαλιά.

Δ. Ι. ΒΡΑΝΟΥΣΗΣ

ΤΟΥ ΓΕΡΟΠΛΑΤΑΝΟΥ Τ' ΟΝΕΙΡΟ

Λάλα το, αγρόνη, το γλυκό της άνοιξης τραγουδι
στα κλάνα τα πολυκλαδιά, που παρυσνοφυλιάζουν,
τ' αφέντη γεροπλάτανου — Μεσοχωριού καμάρι!

Απαλουργέ και συ, θουνίσιο αεράκι,
και πάψε με τα φύλλα που και ιδος του ιθυσιά σου
και σες που ήλιου κορσιές, μεθυστικές αρχίδες,
χαρίσει του τα χάδια ισας και τα θερμά φύλά ισας.
Με' στη γαλήνη ζήση του γλυκύν ύπνο να πάρει,
λαχαριστά όνειρα να ιδεί ιστα κανονισματά ισας!
Να δει τους ιγούς, να ιδεί τις ινές, να ιδεί τα πατηγύρια
«Αυτά τα χέρια που κρατείς, μη μου τα πολυσφύργεις,
γιατί πογούν τα δάχτυλα αυτό τα θαχτυλίδια!»
Να ιδεί γέροντα αραδιαστά στα σπαργυλιά πεζούλια
ν' αντισταθούν της ζωής απέλπειτα τραγούδια.
Να πει της θρύσης τ' ανολήγιο νερό το κροσταλλένιο,
ν' ακούσει του καμπαναριού ήχο τον ανημένιο.
Να καρπαρώσει νιόγαμπρα, γλέντια στο χοροστάσι,
να πει αγίασμα νερό απ' τ' ανημένο πάσι.
Της εκκλησίας να ευωδιαστεί το μυριστό λιβάνι,
κι η προσευχή των χωριανών μεσ' στην καρδιά να φτάνει.
Κι εκεί στο γλυκοχάραμα στις Πασχαλιάς τη μέρα
«Χριστός Ανέστη» ν' αντηχεί χαρούμενο ως πέρα.
Κι απ' το γλυκό τον ύπνο σου, την υπνοφαντασία που,
σαν θα ξυπνήσει και χαρεί γύρω γλυκιά πατρίδα,
θέ μου, Σ' ευχαριστώ θα πει, τι ομορφίες και τι αγάπες είδα!

ΤΑΚΗΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΒΟΥΝΑ

Χέρια γενήτε ω μάτια κι απλωθήτε
για ν' αγκαλιάστε, ν' αγκαλιάστε ότι θωρώ.
Σταύψε βαθιά ψυχή μου και προσκύνα
μέσα στον αναπάντεχο ναό.

Πόλεις, χωριά και σπώτια και χαιρές σας
τίποτα πια. Πρωτόνοχητα φτερά
ν' έφεραν στις αθάνατες καρφές σας
ω Ξακουστά ηπειρώτικα βουνά.

Τώρα θωρώ γιατί η συγγνώμη πάντοτε
ήταν των αθανάτων αρετή.
Τάτουα αρχοντιά σαν κλέβει η κατοικία σου
βήλεις και δίνεις κι έχεις πιο πολύ.

Πεύκα κι αβνές κι ελάτια χιονισμένα
κι όλα δικά μου — Ξαγγκάκα καρφές.
Μάτια γενήτε ανστήσεις όσες είστε,
χέρια γενήτε, ω μάτια, κι αγκαλιές.

ΜΑΡΙΑ Ι. ΚΕΣΙΣΗ

ΖΑΓΟΡΙΣΙΕΣ ΣΤΟ ΧΟΡΟ

ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΙΑ

«Στη Μάνα του Ζαγοριού,
Φρόσω Ιωαννίδου»

Ζαγοριανές μου πέρδινες
θουνίστιες μου τρυγόνες
με τις γραμμένες φορεσιές
ισπιδά αράδα λυγρές
ισπες ομορφές τον κούκλο
σαν ανθισμένες μυγδαλιές
στην Ήπειρο τις ράχες.

Αυτού στη γύρα του χορού
του πολυπαικμένου
με του κλαρίνου το σκοπό
με του καθιμού την πρβλία
στο ισπιδισμα του τραγουδιού
— γειά σου χαρά σου Ρόδα —
καθώς το χρυσανάγκιλο
της πρώτης ανεμίζει.

ανάλωρα με παίρνει
με τ' απαλό σας χέρι
για του κλαρού του ξέφωτο
για το γλυκό πιστεράκι
χει που φτερώνει τ' όνειρο
κι οι θήμισες ανθούν
που είναι το κάστρο της καρδιάς
ανέγχετο απ' το χρόνο.

Ο ΑΠΕΛΠΙΣΜΕΝΟΣ

Στέκει ασάλευτος. Αμύλητος. Και καρτερεί.
Τι άραγες;
Να σε παύσουν;
Ν' άρθουν να καθίσουν στον ισάο σου;
Γιατί δεν μιλάς; Τι στέκεις χρόνια, αλάμια ασάλευτος;
Φουκαρά μου. Τα πάντα γύρω σου θα σβύσουν
και εσύ θα στέκεσαι, θα περιμένεις.
Θα περάσουν καλοκαίρια. Χειμώνες, άνοιξες.
Θα απλώνεις ολούθε τα κλαδιά σου
να θρείς παρηγοριά. Αλλά τίποτα.
Θα γράνουν τα πάντα τριγύρω σου.
Η μόνη σου παρηγοριά θάναί το θρόνο των φύλλων,
απόστον κελύφισμα πουλιού.
Μα και αυτό δεν θάναί πια παρηγοριά σαν χαθεί η ανθρώπινη
λαλιά.
Και... Σου πάλι μένος.
Τι χαίρε! που θα σε πνίγει η μοναξιά.
Μα και γω δεν θα υπάρχω, θα έχω χαθεί.
Νάρθω κοντά σου στον απέραντο ισάο σου
και στη θροσιά σου για να ζήσω
για μια ακόμη φορά δίπλα σου.
Καπέσοβο 1984

ΧΡΗΣΤΟΣ ΡΑΠΤΗΣ

ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ

Ο ΠΑΝΩ - ΣΟΥΔΕΝΙΩΤΗΣ ΝΙΚ. Χ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ

Για το χρονικό αυτό και την έκτύπωσή του πολλές πόρτες χτυπήσαμε. Τελευταία απευθυνθήκαμε και ζητήσαμε την υλοποίησή του σε θυβλίο από την Έστια Ν. Σμύρνης, της οποίας πρόεδρος ήταν τότε ο μακαρίτης Π. Χαλδέζος, μία πασίγνωστη προσωπικότητα με πανελλήνια προβολή.

Πήραμε εθελοντική απάντηση. Την παραθέτουμε:
ΕΣΤΙΑ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ Ν. Σμύρνη 12 Ιουνίου 1981

Παρεδόθη εκ μέρους του κ. Ευσταθίου Λαμπριδίου προς τον Πρόεδρον της Έστιας Νέας Σμύρνης κ. Πάνω Χαλδέζο το αρχείο του Νικολάου Γεωργιάδου, του οποίου το περιεχόμενο περιγράφεται αναλυτικά στο δελτίον εισαγωγής της βιβλιοθήκης της Έστιας Νέας Σμύρνης με την υποχρέωση εκ μέρους της Έστιας, όπως μέσα σε λογικά χρονικά όρια μελετηθή και προγραμματισθ ή έκδοση του σημαντικού αυτού ντοκουμέντου της Ιστορίας του προσφυγικού προβλήματος.

Υπογραφή — ο Γενικός Γραμματέας
ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΣΕΡΕΦΟΓΛΟΥ

"Ακαρπη δυστυχώς κατέληξε η προσπάθεια. Πήραμε απάντηση ότι για λόγους οικονομικούς δεν ήταν δυνατή η έκτυπωση του χρονικού.

Αυτός φυσικά δεν είναι λόγος να σταματήσουμε.

Ο Γεωργιάδης τέλος το 1923 εγκαθίσταται στην Αθήνα, όπου και διορίζεται Διευθυντής στην Τράπεζα Πειραιώς.

Ακαταπόνητος, μεθοδικός, μελετητής συστηματικός καταπνέεται και αφοσιώνεται στην προσφορά του προς την ιδιαίτερη πατρίδα του, τα Πάνω - Σουδενιώτικα. Όπου είχε ταξιδέψει έφτάχρονο παιδί. Τα Σουδενιώτικα Κληροδοτήματα, που είναι μερικές δεκάδες, είναι η κυρία απασχόλησή του.

Πρώτο στο προσκήνιο της μεγάλης ξγνοιας του και του άκρου ενδιαφέροντος αποτελεί το Λαμπριάδαιο Κληροδοτήμα σε συνδυασμό και συσχετισμό με τη διαθήκη του Ιω. Λαμπριάδη, καμωμένη το 1888, που ο διαθέτης ήθελε την ίδρυση και λειτουργία βιοτεχνικής σχολής στην πατρίδα του, τα Πάνω - Σουδενιά. Πόσο έμochθησε ο Γεωργιάδης με την αklόνητη πτότη του, ώστε το 1933-34 να λειτουργήση η Λαμπριάδεια Σχολή στο χωριό μας έγραψα σ' ένα σημειώμά μου, που δημοσιεύθηκε παλιότερα στην έφημερίδα «το Ζαγόρι μας».

Δεκάχρονος αγώνας χρειάστηκε για να στηθ ή και να λειτουργήση η Λαμπριάδεια.

Ο Γεωργιάδης ήταν ο έμπνευστής, ο θεμελιωτής, ο ιδρυτής συνεπικουρούμενος και από άλλα πρόσωπα του καιρού του.

Στόν Ιδιόμορφο τόπο μας, που ωστόσο αυτός είναι και συνυφασμένος βρίσκεται με την ύπαρξ ή μας, για να φθάσης σε κάτι θετικό, σε κάτι χειροπιαστό καλό, πρέπει να πιστεύης παθολογικά στην πραγματοποίησή του, να επιμένης χωρίς όρια, να πέφτης και να σηκώνεσαι, να απογοητεύεσαι και να συνέχεσαι, να άνεβαίνης και κατεβαίνης σκάλες, να γυρίζης από γραφείο σε γραφείο, να γράφης, να ξαναγράφης και πάλι να ξαναγράφης. Κάπου, κάποτε γήν όρας και έχεις τη συναίσθηση ότι κάτι καλό έκανε.

Η πολύχρονη πείρα είναι ο μεγάλος δάσκαλός μας.

Τα Σουδενιώτικα κληροδοτήματα ήταν χρονοβόρα για

ΤΟ ΚΑΠΕΣΟΒΟ

Μια χούφτα άνθρωποι που αγωνίζονται για τον επισύσιο, και με χιλίους δυο τρόπους προσπαθούν να κρατήσουν ζωντανό το χωριό.

Αγώνας καθημερινός, χειμώνα καλοκαίρι. Κάπου έκατσε το χύμα ή το νερό πάγωσε, και ο σωλήνας του νερού έσπασε. Ποιός θα πάει να τον φτιάξει; Ο Μπάμπας, ο Λάκης, ο Κώστας κι ο Γρηγόρης. Διακοπή στο ρεύμα από την κακοκαιρία, ο κεραυνός έκαψε τις ασφάλειες από το τηλεφώνω. Ποιός θα φροντίσει για την αποκατάσταση; Ο Λάκης, ο Μπάμπας κι άντε Γούλα.

Χάλασε η υδρομάστευση, τρέχα Κώστα, βάλε Μπάμπα και το αμάξι σου. Πλήρωσε κι από πάνω την βενζίνη και την φθορά για να μαζέψουμε το νερό, βόθηα και συ Λάκη. Ντάλα ο ήλιος, που νερό. Το αντλιοστάσιο έκαψε πολύ ρεύμα (βλέπει και τηλεόραση η πομόνα και ο λογαριασμός ανεβαίνει), δεν φτάνουν τα λεφτά. Τσοντάρετε χωριανοί για να μην κορακιάσουμε για νερό. Δώστε και σεις κάτι ξηνητεμένοι. Χάλασε το σοκάκι, έπεσε ο τοίχος, άντε παιδιά. Και ο κουρβανός όλο και κατέβαίνει. Η γιαγιά αρρώστησε, ο παπούς δεν μπορεί.

Πού γιατρός; Άντε Ελευθερία να τους πάρεις την πίεση, κάντους και μια ένεση μπας και τους γλυτώσεις. Κι αγωνίζονται κι αγωνίζονται, και ποιός τους λογαριάζει;

Έχουν ένα δασικό συνεταιρισμό για να αυγατύνουν το εισόδημά τους. Το Δασαρχείο δεν τους έδωσε

ΒΑΣ. ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ
Ταξίαρχος έ.α.

ΤΑΣΟΣ ΣΟΥΣΙΟΠΟΥΛΟΣ
ΙΑΤΡΟΣ ΜΙΚΡΟΒΙΟΛΟΓΟΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΜΙΚΡΟΒΙΟΛΟΓΙΚΟ - ΑΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟ
ΑΝΟΣΙΟΒΙΟΛΟΓΙΚΟ - ΒΙΟΧΗΜΙΚΟ
Ν. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ10 (1ος όροφος)
(απέναντι από το Καμπίριο Ίδρυμα)
Τηλ. Ιατρείου 24133 - Σμύρνης 30701
ΙΩΑΝΝΙΝΑ

το Γεωργιάδη. Πολλοί τον παίδεψαν. "Εφθασε στο τέλος. Συνολικά τα υπολόγιζε σε 10 χιλιάδες χρυσές λίρες. "Αν αυτές οι λίρες τών δωρητών και ευεργετών είχαν μεταουλασθή σε αγορά γής, τα εισοδήματα θα ήταν άνυπολόγιστα. Άλλα γή ήξεραν να αγοράσουν μόνον οι άκούδιμοι Κώστας Ζάππας, Γεώργιος Ριζάρης και λίγο ο δικός μας Ιω. Λαμπριάδης από τόν όποιο κερδίσαμε τη Σχολή.

"Αλλά άς κλείσουμε την παρένθεση. "Οταν τελείωσε με τα κληροδοτήματα ο μακαρίτης Γεωργιάδης, άρχισε ο Β' Παγκόσμιος πόλεμος. Με το τέλος του και την αποκατάσταση του Έθνους, πρώτο μέλημα της Κυβερνήσεως ήταν να έγραψή τα κληροδοτήματα. "Όλα εξανεμίστηκαν ή μάλλον χαρίστηκαν στο μεγάλο πιστωτικό Ίδρυμα.

Αυτό ο Γεωργιάδης ποτέ δεν το συγχώρησε στους Διοικητές της Έθνικής Τραπέζης και με όσα έγραψε σ' αυτούς επιρρίπτει θαρύτατη την εδθύνη για την τύχη τους.

Εδώ δεν εξαντλείται ο Γεωργιάδης. Είναι, όπως τονίσαμε, άνεξερεύνητος. Τη μικρή περιουσία του άφησε στη Σχολή. Με τη διαθήκη του που έκανε και με τις σοφές διατάξεις της θα μπορούσε αδιατάρακτη τη λειτουργία της βιοτεχνικής Σχολής έσαι να έξασφαλίσω.

Θά ίδουμε τώρα, άν αυτές οι διατάξεις θα αποδώσουν τους καρπούς των. Η Δικαιοσύνη έχει τώρα την τελευταία λέξη.

"Όστόσο σ' αυτό το χωριό που άνέδειξε και άνέδειξε πρόσωπα μεγάλα και τρανά ένα μνημόσυνο με τη συμμετοχή όλων τών Σουδενιωτών για να διακινείται ή μνήμη του Νικ. Γεωργιάδη από γενιά σε γενιά δεν θά ήταν άδικααιόλητο. Μελλοντικά δε δίπλα στις προτομές του Νεοφύτου Δούκα και του Ιω. Λαμπριδ ή πρέπει να στηθ ή και του Γεωργιάδη.

ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ Σ' ΕΝΑ ΣΧΟΛΙΟ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΖΑΓΟΡΙ '84

ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΡΓΑΝΟΠΑΙΧΤΗ ΓΡΗΓΟΡΗ ΚΑΨΑΛΗ

Δάβασα στην έγκριτον εφημερίδα το ΖΑΓΟΡΙ μας επιστολή του Ζαγορίσιου Λογοτέχνη Γιάννη Σαλαλή με τίτλο εκδήλωση «Ζαγόρι '84, οι χοροί και η Ζαγορία του εμφάνιστος. Στο σημείο που έδωσα περισσότερη προσοχή ήταν που έγραφε για τους οργανοπαίχτες, και τραγουδιστές που είναι άσχετοι με τα πράγματα μας για ηλεκτρικές κιθάρες, για τον εκωφαντικό θόρυβο των μικροφώνων που κατά την γνώμη του χολάνε και υπερδεύουν τους χορευτές και γενικά νοθεύουν τα τραγούδια μας και με μια εκκλήση στους προέδρους και συλλόγους να λείν να μην πέρνουν τέτοια συγκρότηματα (τακίμια).

Ίσως ο επιστολογράφος να σκέφτηκε και να αναπολεί τα παλιά χρόνια, που τότε ο κόσμος πήγαινε

Από παλιό Ζαγορίσιο γλέντι
Αναρίνονται οι Ιωάννης Τζοβαντάρης (3ος), Κων. Ζήσης (4ος), Γεώργιος Λογοθέτης (6ος), ο πατέρας του Γρηγόρη Καψάλη Αλέκος με το ντέφι και ο θεός του Κων/νος με το κλαρίνο.

με τα πόδια στα Γιάννενα. Τώρα όμως όλοι μας έχουμε αυτοκίνητο και έχουμε την ευκολία μας. Δεν είναι μόνο αυτό σήμερα όπως ξέρουμε η τεχνολογία έχει φθάσει στο κατακόρυφο, που το καλαμπόκι ή (μπομπόνα) που τρώγαμε τότε τώρα την τρώμε σαν άνθος αραβοσίτου. Τα κουμπιούτερ και οι ηλεκτρονικοί ηχεία είναι στις μέρες μας ενόρση. Πώς λοιπόν είναι δυνατόν οι νέοι οργανοπαίχτες να μη επηρεαστούν από την τεχνολογία και να μην θέλουν την ευκολία τους και να αυτοί; Ποιός νέος μαθαίνει λαούτο, ντέφι ή οποδήποτε άλλο όργανο σήμερα; Ίδιως στο τόπο μας το Ζαγόρι.

Πόσα τακίμια ήταν εδώ και τριάντα χρόνια στα χωριά μας! Σε πολλά χωριά σχεδόν υπήρχε μία τουλάχιστον ζυγία όργανα. Σήμερα τι είναι; και ποιός θα μείνει μετά από μας να συνεχίσει αυτό το ωραίο και δύσκολο επάγγελμα του οργανοπαίχτη; Δυστυχώς κανένας. Σ' αυτό το χωριό πρέπει να σταθούμε να δούμε και να εξετάσουμε τι φταίει. Τι

είναι αυτό που σήμερα ένας γονιός από τα χωριά μας δεν προθυμοποιείται να μάθει στο παιδά του κάποιο όργανο. Φταίμε εμείς οι λίγοι οργανοπαίχτες ιδίως εγώ που σήμερα παλαιός νοστροπός. Φταίει η πολιτεία που μέχρι τώρα δεν έχει δείξει το κατάλληλο ενδιαφέρον;

Όλοι τι κάνουμε; ή τι θα κάνουμε; λέτε να είναι λύση αυτή η πρόταση στους προέδρους και στους συλλόγους; Τότε πιο συγκρότημα (τακίμια) θα βγαίνει στα χωριά μας; Νομίζω κανένα.

Πάντως εγώ από την πλευρά μου σαν οργανοπαίχτης σε μια εκδήλωση πρόπερι στην Αθήνα στο θέατρο «Λουζιτάνια» που έπαιξα με το

νική δημοτική μουσική, σύγχρονη και παλιά και από όλα τα διαμερίσματα της Ελλάδος. Αυτό που κάνω εγώ σήμερα να ζήσω, σαν επαγγελματίας. Εάν απασχολούμουν με τη Ζαγορία μόνο παράδοση θα μπορούσα να ζήσω στον τόπο αυτόν με πέντε - δέκα πανηγύρια; (Αλίμονό μου).

Παλιά οι οργανοπαίχτες στα χωριά μας έκαναν και άλλα μικροεπαγγέλματα π.χ. ο Κανάς έκανε τον Κουρέα, τον τενεκτζή φτιάχνοντας και διορθώνοντας κάνουλες και κοιλώντας γαλοτενεκές των βλάχων. Τα «Τακούτσια» το επάγγελμα του κουρέα του τσαγκάρη, του γεωργού και έτσι τα βγάζανε πέρα με μεγάλη φτώχεια. Γιαυτό και πολλούς μας είχαν δούλους οι μεγάλοι του χωριού με το κληρονομικό όνομα του «γύφτου». Πώς με όλα αυτά να μάθε ο γονιός το παιδί του οργανοπαίχτη; Είναι πράγματι φύσει αδύνατο αν και σήμερα με τη σωστή επαγγελματική θέση αξιοποιήσαμε το επάγγελμα και δημιουργήσαμε περιουσίες. Εγώ υπεραγαπώ την δουλειά μου όχι μόνο από οικονομικά οφέλη αλλά σαν νεότερος και με λίγο νεότερες ιδέες νομίζω ότι

και με λίγο νεότερες ιδέες νομίζω ότι κάνω και εγώ ένα λειτουργήμα στον τόπο μου και ευρύτερα στο λαό αν και ορισμένοι αυτό δεν μπορούν να το καταλάβουν.

Τέλος από την δική μου πλευρά σαν μουσικός έχω κάνει μια σκέψη να γράψω σε μουσική (πεντάγραμμο) τα τραγούδια αυτά που νομίζω ότι σε λίγα χρόνια θα χαθούν, όπως χάθηκαν και άλλα πολλά. Ώστε ένας μουσικός μετά από πενήντα - εκατό χρόνια να μπορεί να τα παίξει και να βγουν από την αφάνεια. Έτσι νομίζω ότι είναι πιο σωστή η διάσωσή τους και από το δίσκο και από την κασέτα. Διότι τα δύο παραπάνω στοιχεία μερικοί από μας αλλοίωσαν για οικονομικά ωφέλη πολλά από τα τραγούδια μας. Σ' αυτό νομίζω θα με βοηθήσει ένας μαθητής μου που είναι τριτοετής στο Πανεπιστήμιο που παίζει κλαρίνο γράφει νότες και ασχολείται με τη δημοτική παράδοση. Του δείχνω κλαρίνο και έχει γράψει στο πεντάγραμμο πολλά από τα παλιά τραγούδια μας (καταπληκτικό ταλέντο). Από αυτά θα πάρω αντίγραφο και θα τα αφιερώσω στην Ιστορική - Λαογραφική Εταιρεία Ζαγορίου να σωθούν στο αρχείο της.

Επίσης θέλω να κάνω μια έκκληση: όποιος γονιός που παραμένει στο Ζαγόρι και θέλει να μάθει το παιδί του κλαρίνο μπορεί να το αναλάβω εγώ δωρεάν και αν έχει τον απαιτούμενο ήλιο και την δεξιότητα ίσως μείνει ένα από τα βασικά όργανα στο τόπο μας.

Τελειώνω με μια γνώμη μου σαν συμπέρασμα, ότι δεν έχει και τόσο σημασία στη νόθεση των τραγουδιών μας η ηλεκτρική κιθάρα και τα μικρόφωνα όσο έχει η διάδοση του τραγουδιού όταν λέγεται και παίζεται σωστά. Αυτό νομίζω παίζει και τον προταρχικό ρόλο. Όλες οι περι-

φέρειες της Ελλάδος έχουν κάποια παράδοση στη δημοτική μουσική και στα τραγούδια, όμως μερικές της κρατούν ιδίως με παραδοσιακά όργανα. Η Κρήτη με λύρα και λαούτο, ο Πόντος με λύρα, η Θράκη με γκάιντα ζουρνά και νταούλι.

Γιαυτό ίσως ο καθένας μας ως βγάλε κάποιο συμπέρασμα και ως βοηθήσει από την πλευρά του στο μεγάλο και δύσκολο έργο του τόπου μας, σ' αυτό που λέγεται «Ζαγορίσιος χορός δημοτική μουσική και παράδοση».

Ο ΞΕΝΩΝΑΣ ΛΑΪΣΤΗΣ

Κύριοι,

Με λύπη μου γράφω για την αδιαφορία που δείχνουν μερικοί Ζαγορίσιοι για την ανάπτυξη της πατρίδας μας.

Σαν παράδειγμα φέρω τον ξενώνα Λάιστας, που έχει χρηματοδοτηθεί για την επισκευή του, χωρίς παράλληλα να εκδηλωθεί και η δραστηριότητα της κοινοτικής αρχής, για την όσο το δυνατόν αποπεράτωση της επισκευής, ύστερα από την ολοκληρωτική καταστροφή που υπέστη από την εγκατάλειψη.

Είναι λυπηρό να υπάρχει ξενώνας και σε τόσο καλή θέση στην όμορφη Λάιστα και να μην χρησιμοποιείται από τους ξηνητεμένους μας ή τους επισκέπτες, που και ζωή θαδιναν στο χωριό και έσοδα στον ξενώνα.

Οφείλει η Κοινοτική Αρχή να αρχίσει τις εργασίες και με έντονο ρυθμό να τελειώσει η επισκευή ώστε να χρησιμοποιηθεί το καλοκαίρι.

Τούλα Παύλα

ΝΕΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Τον αγαπητόν μου ανειψιόν κ. Αθανάσιον Ε. Βλαχόπουλον, που πήρε το δίπλωμα της ιατρικής, συγχαίρω θερμά και του εύχομαι λαμπρή σταδιοδρομία.

Αγησίλαος Βαταβάλης

ΑΠΟΨΕΙΣ

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΗ 2η ΣΕΛ.

Λαϊκής Μουσικής, με χρηματική επότηση των νέων, που θέλουν να μάθουν κλαρίνο, ντέφι, λαβούτο και να αναλάβουν την υποχρέωση, να εργαστούν στο νέο τους επάγγελμα για 10 τουλάχιστον χρόνια.

Η έλλειψη και ενός έστως σωστού παραδοσιακού συγκροτήματος θα έχει σαν αποτέλεσμα τον άμεσο κίνδυνο να χαθεί η λαϊκή μουσική δεδομένου ότι σύντομα, λόγω ηλικίας, τα συγκροτήματα που υπάρχουν και διατηρούν την παραδοσιακή μουσική θα αποσυρθούν με βέβαια αποτέλεσμα την εξαφάνισή της.

Ευχόμεθα οι ενέργειες της Ιστορικής και Λαογραφικής Εταιρείας Ζαγορίου για τη δημιουργία της Σχολής να τύχει ανταπόκρισης.

Φέρεις της Ελλάδος έχουν κάποια παράδοση στη δημοτική μουσική και στα τραγούδια, όμως μερικές της κρατούν ιδίως με παραδοσιακά όργανα. Η Κρήτη με λύρα και λαούτο, ο Πόντος με λύρα, η Θράκη με γκάιντα ζουρνά και νταούλι.

Γιαυτό ίσως ο καθένας μας ως βγάλε κάποιο συμπέρασμα και ως βοηθήσει από την πλευρά του στο μεγάλο και δύσκολο έργο του τόπου μας, σ' αυτό που λέγεται «Ζαγορίσιος χορός δημοτική μουσική και παράδοση».

Πηρασμένα τωρινά και ... μελλούμενα ...

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛ. 9 και ταίριαζει.

● Το πελώριο και Μέγα αυτό θέμα, (αν και πολυσυζητημένο και κοινοτοπικό, αλλά, επίμονα και με περίσκεψη κλπ), κατά τη δική μας προσωπική και ταπεινή άποψη είναι —λογικά— ουσιαστικά απραγματοποίητο και, μάλλον, θεωρητικό και «εκαμένο». Πισογυρίσματα δεν γίνονται πια. Η Ζαγορίσια έξαρση, μέσα στη ροή του χρόνου, ήταν, (για να χρησιμοποιήσω το στίχο του Εθνικού μας Βάρδου και εκφραστώ και ποιητικά...): «Μια κι αγύρι στη Πάει και να την Κλαίς»). Απαράβατη προϋπόθεση εδώ είναι —βασικά— ο πληθυσμιακός εμπλουτισμός, ή, έστω, το ματαγύρισμα των Ζαγορίσιων στις πατρογονικές εστίες, δηλ.: η απόκτηση, πληθυσμιακού δυναμικού και η απόκτηση κατόικων — αρκετών και νέων, τουλάχιστο στα... έσχατα επίπεδα και σύνθεση του: 1940. Αυτό, όμως, δεν κατορθώθηκε, μ' όσα και ό,τι κι αν έγινε και μ' όσα προγράμματα κλπ. κι αν σχεδιάστηκαν, ή γίνθηκε απόπειρα να εφαρμοστούν, ούτε προβλέπεται βέβαια, ότι είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί, έστω κι αν εφαρμοστούν όποια άλλα ρεαλιστικότερα προγράμματα κλπ. Οι αντι-κειμενικές συνθήκες, που συντέλεσαν, αποφασιστικά, στη δημιουργία και εκρηκτική άνθηση της (ανεπαλήπτης) Ζαγορίσιας «Πολιτείας» και του ανυπερβλήτου Πολιτισμού, των αξιών του κλπ, έχουν —καταφάνερα— εκλείψει, χωρίς γυρισμό, δυστυχώς, και στέρεψαν οι πηγές, (ή βρυσσόμενες) της. Αυτό πρέπει να το: «χωνέψουμε».

Είναι, πια αναγκαίο και ικανά χρήσιμο να δούμε κατάματα —κατάφατα— την πικρή αυτή αλήθεια και να την υπομείνουμε. Η σημερινή δυσμενής και δυσάρεστη συγκυρία δεν αντιμετωπίζεται πια με: «ζορ-κία», αφορισμούς, θεωρίες, φροῦδες ελπίδες. Και αναγκαίο και χρήσιμο είναι να την καταλάβουμε, γιατί είναι «διαγνωσμένη» και, νομίζω όχι θεραπεύσιμη. Να συμβιβαστούμε μ' αυτή και να νοιαστούμε, έγκαιρα και κατευθύνουμε, συντονισμένα, τις φροντίδες και προσπάθειές μας σε ό,τι μπορεί —πρακτικά— να πε-ρι-σ-ω-θ-ε-ί, σε ό,τι απομένει, ή και ό,τι θ' απομείνει. — Με πραγματικούς: 2.800 «χειμερινούς» κάτοικους, στο σύνολο των (44) χωριών μας, δεν συντελείται, ούτε έρχεται ουσιαστική αναβίωση, γιατί —κι όλα μαζί— δεν είναι και δεν λογίζονται καν βιώσιμα. —Μερικά— ελάχιστα— χωριά για κάποιους κάτοικους και το χειμώνα. Αλλά κι αυτό πόσο κι ως πότε θα κρατήσει;

● Μάλλον θα πρέπει να δεχτούμε, με θάρρος και φρόνηση ότι: τα ωραία μας χωριά πληθυσμιακά θα συνεχίσουν ν' αποψιλώνονται προοδευτικά. Πρέπει να λογίζουμε ευτυχώς, αν, ως το τέλος της χιλιετίας, (2.000 μ.Χ.), θα υπάρξουν Ζαγορίσια χωριά με κάποιους —γέροντες—

χειμερινούς κάτοικους. Αυτό δεν είναι Κασσανδρική προφητεία, αλλά πικρή —μαύρη—αλήθεια. Τα χωριά μας, ασφαλώς, θ' απομείνουν και θα πορευθούν σταθερά, μόνο ως καλοκαιρινά χωριά, αλλά ασφαλώς, χωρίς χειμερινό — μόνιμο και παραγωγικό πληθυσμό.

● Το φαινόμενο, (από παράδειγμα), χωριών, σαν τα ξακουστά και πολυάνθρωπα χωριά: Συρράκο, Σαμαρίνα και άλλα, ή τα τόσα ξακουστά χωριά του (Άνω) Ασπροπόταμου, που το χειμώνα έχουν, χρόνια τώρα μόνον οικοφύλακες, μπορούν να πείσουν και τους πιο ρομαντικούς και να είναι ασφαλείς μέτρο σύγκρισης. Όσο κι αν βαθεία πονάει πρέπει να εθιστούμε στην ιδέα ότι το Ζαγόρι, συνολικά βεβαίως, θα επιβιώσει μόνο σαν χώρος καλοκαιρινής διαμονής, σαν πόπος παραθερισμού και όχι κύριας κατοικίας και μόνιμης κοινωνικής δράσης. Σ' αυτό θα συντελέσει σοβαρά και τ' ό,τι έγιναν και συνεχίζονται αρκετές κατασκευές και ανακατασκευές, αλλά, κι αυτές, για τον παραθερισμό. Και αυτό όμως, (σημάδι των καιρών), δεν σημαίνει και αφανισμό. Το Ζαγόρι θα ζωντανεύει τα καλοκαίρια και θα «κοιμάται» το χειμώνα. Το λέγω αυτό, εδώ, με παρηγορία και «χωρίς φόβο και πάθος», αλλά δεν το θεωρώ ως συμφορά. Είναι η φυσική συνέπεια της κοινωνικής εξέλιξης.

Ανάσχεση μπορεί να υπάρξει και, ενδεχόμενα, και μεμονωμένες επιβιώσεις, στο μέτρο που θα γίνει εκμετάλλευση, σωστή, θετικών κινήτρων που δόθηκαν και δίνονται, απ' την Κυβερνητική — γενικά — πολιτική, αλλά και απ' τις μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης και σταθεροποίησης ουστού και πραγματικού, χειμερινού Τουρισμού. Αυτό, όμως, είναι ένα ζωτικό θέμα, που θέλει πολλή και εποικοδομητική συζήτηση και μεθόδευση, πάντα μέσα στα σωστά πλαίσια ανάληψης πρωτοβουλιών, από σωστή Κοινοτική δράση και μετασηματισμούς και συνδυασμούς απ' αυτή και μόνο μέσα σ' αυτή.

3) Οικονομική ανάπτυξη του Ζαγοριού

Με δεδομένα τα παραπάνω γίνεται κατάδηλο ότι, όσοι σχεδιασμοί κι αν έγιναν, (λ.χ. πρόγραμμα ΛΑΜΟΥΡ) και, ασφαλώς, όσοι κι αν γίνονται και γίνονται, για Οικονομική ανάπτυξη του Ζαγοριού, υποχρεωτικά είναι δέσμοι της παραπάνω πληθυσμιακής συρρίκνωσης και αποδυνάμωσης της περιοχής. Χωρίς να είμαι ειδικός έχω τη γνώμη και δεν βλέπω ότι μπορεί να μπει, σοβαρά, θέμα ουσιαστικής και αποδοτικής ανάπτυξης, στη Γεωργία, (καλλιέργειες), αλλά και στην Κτηνοτροφία, που συνεχώς φθίνει. Όταν υπάρχουν χωριά χωρίς μια (1) γελάλα, ή ένα (1) γίδι δεν μπορώ να φανταστώ πως μπορεί να υπάρξει

κτηνοτροφική —σωστή— ανάπτυξη. Μένει μόνο η ...κάποια δασοπονική δραστηριότητα, (με μοχλό την Κοινοτική ενεργή ανάμιξη και σχηματισμούς της κλπ), αλλά, προ παντός, και, κύρια, η σωστή και συστηματική Τουριστική ανάπτυξη. Καλοκαίρι και Χειμώνα, με τις Κοινοτικές στην πρώτη γραμμή, πρωτοπορία, δραστηριοποίηση και μεθοδευμένη και σωστή βάση κλπ. Τον πρόσφορο αυτόν, (τουριστικό), Τομέα και τις συναφείς μ' αυτόν δραστηριότητες, (λ.χ. χειροτεχνία, οικοτεχνία κλπ), αλλά και όλες τις ανάγκες της περιοχής, θα βοηθήσει, θετικά και ουσιαστικά, και η απαραίτητη συντήρηση, βελτίωση και ολοκλήρωση του, μάλλον καλού, οδικού δικτύου, σ' όλη την έκταση και το χώρο, ανεξαιρέτως, και άλλες απαραίτητες εγκαταστάσεις και κατασκευές... Μια ακόμα

Μινωδίντερι.

προσπάθεια, για σύσταση και σωστή Οργάνωση ελεγχόμενης Κινητικής περιοχής, (Κ.Ε.Ζ.), πάλι με πρωτοβουλία και κοινή δράση των Κοινοτήτων, θα βοηθούσε και την Τουριστική ανάπτυξη και το Ζαγόρι, γενικότερα, και θα συντελούσε στην ανάσχεση, ή και κατάρρευση.

4) Κοινοτική δραστηριοποίηση, Οργάνωση, Ενώσεις, Σύνδεσμοι

Βασικός και σταθεροποιητικός παράγοντας μπορεί και πρέπει να αποβεί και γίνει και μοχλός της... όποιας ανάπτυξης, ανάσχεσης και συγκράτησης, ακόμα και φραγμός σε περαιτέρω συρρίκνωση και κατάρρευση, η Κοινοτική δραστηριοποίηση, Οργάνωση, Ομαδοποίηση, με Ενώσεις όλων των μικρών μονάδων και σύσταση Αναπτυξιακών Συνδέσμων Κοινοτήτων. Τα πάμπολλα και ιδιαίτερα θετικά πλεονεκτήματα και κίνητρα του πρόσφατου σχετικού Νόμου: 1.416/1.984 πρέπει να προσεχθούν, από τους ντόπιους και ν' αποτελέσουν βάση αξιοποίησης. Το θέμα αυτό είναι, όσο επίκαιρο, τόσο και μεγάλο και πολύπλευρο.

Έχει θεαματικές εφαρμογές, Πα-νελλήνια και εμφανή αποτελέσματα. Προσκόπτε, βέβαια στη νοοτροπία και τους «κατομισμού» μας. Σκέφτομαι, όμως, αφού έχω αρκετά ασχοληθεί επαγγελματικά, να θέσω στη διάθεση των συμπατριωτών, ή και του Κ.Ε.Ζ., τις εμπειρίες μου, για λεπτομερειακή — προσήκουσα — ανάπτυξη, ακόμα και σε ειδικά Σεμινάρια, που μπορούν και επείγει να οργανωθούν, για το Ζαγόρι, από

το Κ.Ε.Ζ. — Όσο γρηγορότερα, τόσο καλύτερα. Αρκετά χωριά μας «φθίνουν», μπορούν και, νομίζω, πρέπει να προχωρήσουν και να φθάσουν σε εκούσιες Ενώσεις και Αναπτ. Συνδέσμους, το συντομότερο.

Ακόμα και στον ευαθεί Τομέα της Δημόσιας Υγείας, (που πολύ πονάει το Ζαγόρι μας), δεν μπορούν ν' αποκλειστούν ευεργετικές ρυθμίσεις... και να καλυφθούν αναπόφευκτα κενά, ελλείψεις κλπ.

5) Μόνιασμα, αλληλοβοήθεια, συνεργασιμότητα κλπ.

Τα παραπάνω διευκολύνονται κι γίνονται, άνετα, πράξη, όταν υπάρχει μόνιασμα, αλληλοβοήθεια συνεργασιμότητα και περιστολή, αόριστη και εξαλειψη κάθε μορφής γκερινισμού και μεμφιοριών, οποιοδήποτε και οπούδηποτε, πράγμα που τα χάνει και τα περιπλέκει όλα. Είναι, στο χώρο, κοινό μυστικό ότι οι Ζαγορίσιοι κι εθιστήκαμε να ... γκερινόμαστε, ή μεμφιοριούμε, συχνά, πολλές φορές και για ασήμαντα και ανάξια λόγια θέματα, παρά την γνωστή καλλιέργειά μας και την πνευματική μας, ο συνήθιστο ψηλή, ανάπτυξη μας. Αυτό είναι δεδομένο, αλλ' όχι και ευχάριστο ή ευεργετικό.

Λέγω —εδώ— μονάχα ότι το περιώνυμο: «Κοινό των Ζαγορίσιων» (αυτό για το οποίο σημεινώσαμε και που δημιουργήθηκε και μας κληροδότησε την περιούσια παράδοση και άνθηση, αλλά και την καταφάνη υπεροχής, σε καιρούς και χρόνους χαλεπούς), ας είναι και μείνει, για όλους, τουλάχιστον κατευθυντήριος οδηγός και ας νοουθετεί και παραδειγματίζει και τους επιγενομένους και όλους μας και στους τωρινούς όχι ριδίνους, αλλά δύσβατους καρούς μας, για το αγαπημένο μας ΖΑΓΟΡΙ και το καλό του, κλπ.

★

Με τα παραπάνω αποτυπώθηκε, σχεδόν τηλεγραφικά, σε καιρία σημεία, να διαγραφεί, από ανέκδοτο συνεργάτη και από τη μακρινή αλλά «φίλια» και ευαίσθητη σκοπιά του, να μπουν, ίσως άπολα αλλά ντόμπρα, μερικά μόνο «ψηφίσματα», από μάλλον γενικής φύσης σκέψεις και προσωπικές απόψεις κλπ, όσο ήταν δυνατό, για πρακτικά και ουσιαστικά θέματα, για το καλό μας προβληματικό Ζαγόρι και «ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ». Έχω την ελπίδα, το σίγαστο πάθος μου, (γι' αυτό) να μου δώσει την ευχέρεια και δυνατότητα, για να υπάρξει —τύπο— συνέχεια παρουσίας και διάθεσης χρόνου και για: ανάπτυξη αυτού του — χωριστών θεμάτων και για ενωλούς, εμπροσθόνες και για πάντα— καλόπιστες συζητήσεις και συμμετοχές σ' ό,τι μπορεί να φε-ξενήσει και χωρέσει στις σελίδες του Ζαγοριού του περιοδικού μας και μηνιατικής εφημερίδας, που... γερ-κρατεί...

Αθήνα: Φλεβάρης 1985
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΧΡ. ΤΖΟΥΦΗΣ

Ιστορικά σημειώματα

Υπό
Γεωργίου Νέγα

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β. ΣΩΤΗΡΗΣ

Ο Γεώργιος Β. Σωτήρης γεννήθηκε στους Νεγιάδες την 20ην 'Ιουλίου του 1856. Ο πατέρας του Βασίλειος πονήθηκε κατά το 1860 ως παραστάτης του Δουκάδου «Ζήριου». Τα πρώτα γράμματα διδάσκει στο χωριό από τους διδασκάλους Θεόδωρο Πριμικήρη, Κ. Νόσο, Γ. Βλάχο και 'Ιωάννη Πολυχρονιάδη. Το 1870 πήγε στη Βραζιλία της Βραζιλίας στον αδελφό της μητέρας του Ειρηνούλας, Σωτήριον Κωνσταντίνου, που τον σπούδασε με δική του έξοδα στο εκεί 'Ελληνικό 'Εκπαιδείο των 'Αδελφών Κουμπάρη από τα Ψαρά. Ο Γεώργιος με-τά από ευχρηστική πήρε το επώνυμο «Σωτήρης».

Ο Γ.Β.Σ. υπηρέτησε ως διδασκάλους Θεόδωρο Πριμικήρη, Κ. Νόσο, Γ. Βλάχο και 'Ιωάννη Πολυχρονιάδη. Το 1870 πήγε στη Βραζιλία της Βραζιλίας στον αδελφό της μητέρας του Ειρηνούλας, Σωτήριον Κωνσταντίνου, που τον σπούδασε με δική του έξοδα στο εκεί 'Ελληνικό 'Εκπαιδείο των 'Αδελφών Κουμπάρη από τα Ψαρά. Ο Γεώργιος με-τά από ευχρηστική πήρε το επώνυμο «Σωτήρης».

Ο Γ.Β.Σ. υπηρέτησε ως διδασκάλους Θεόδωρο Πριμικήρη, Κ. Νόσο, Γ. Βλάχο και 'Ιωάννη Πολυχρονιάδη. Το 1870 πήγε στη Βραζιλία της Βραζιλίας στον αδελφό της μητέρας του Ειρηνούλας, Σωτήριον Κωνσταντίνου, που τον σπούδασε με δική του έξοδα στο εκεί 'Ελληνικό 'Εκπαιδείο των 'Αδελφών Κουμπάρη από τα Ψαρά. Ο Γεώργιος με-τά από ευχρηστική πήρε το επώνυμο «Σωτήρης».

Ο Γ.Β.Σ. υπηρέτησε ως διδασκάλους Θεόδωρο Πριμικήρη, Κ. Νόσο, Γ. Βλάχο και 'Ιωάννη Πολυχρονιάδη. Το 1870 πήγε στη Βραζιλία της Βραζιλίας στον αδελφό της μητέρας του Ειρηνούλας, Σωτήριον Κωνσταντίνου, που τον σπούδασε με δική του έξοδα στο εκεί 'Ελληνικό 'Εκπαιδείο των 'Αδελφών Κουμπάρη από τα Ψαρά. Ο Γεώργιος με-τά από ευχρηστική πήρε το επώνυμο «Σωτήρης».

Ο Γ.Β.Σ. υπηρέτησε ως διδασκάλους Θεόδωρο Πριμικήρη, Κ. Νόσο, Γ. Βλάχο και 'Ιωάννη Πολυχρονιάδη. Το 1870 πήγε στη Βραζιλία της Βραζιλίας στον αδελφό της μητέρας του Ειρηνούλας, Σωτήριον Κωνσταντίνου, που τον σπούδασε με δική του έξοδα στο εκεί 'Ελληνικό 'Εκπαιδείο των 'Αδελφών Κουμπάρη από τα Ψαρά. Ο Γεώργιος με-τά από ευχρηστική πήρε το επώνυμο «Σωτήρης».

Ο Γ.Β.Σ. υπηρέτησε ως διδασκάλους Θεόδωρο Πριμικήρη, Κ. Νόσο, Γ. Βλάχο και 'Ιωάννη Πολυχρονιάδη. Το 1870 πήγε στη Βραζιλία της Βραζιλίας στον αδελφό της μητέρας του Ειρηνούλας, Σωτήριον Κωνσταντίνου, που τον σπούδασε με δική του έξοδα στο εκεί 'Ελληνικό 'Εκπαιδείο των 'Αδελφών Κουμπάρη από τα Ψαρά. Ο Γεώργιος με-τά από ευχρηστική πήρε το επώνυμο «Σωτήρης».

Ο Γ.Β.Σ. υπηρέτησε ως διδασκάλους Θεόδωρο Πριμικήρη, Κ. Νόσο, Γ. Βλάχο και 'Ιωάννη Πολυχρονιάδη. Το 1870 πήγε στη Βραζιλία της Βραζιλίας στον αδελφό της μητέρας του Ειρηνούλας, Σωτήριον Κωνσταντίνου, που τον σπούδασε με δική του έξοδα στο εκεί 'Ελληνικό 'Εκπαιδείο των 'Αδελφών Κουμπάρη από τα Ψαρά. Ο Γεώργιος με-τά από ευχρηστική πήρε το επώνυμο «Σωτήρης».

Ο Γ.Β.Σ. υπηρέτησε ως διδασκάλους Θεόδωρο Πριμικήρη, Κ. Νόσο, Γ. Βλάχο και 'Ιωάννη Πολυχρονιάδη. Το 1870 πήγε στη Βραζιλία της Βραζιλίας στον αδελφό της μητέρας του Ειρηνούλας, Σωτήριον Κωνσταντίνου, που τον σπούδασε με δική του έξοδα στο εκεί 'Ελληνικό 'Εκπαιδείο των 'Αδελφών Κουμπάρη από τα Ψαρά. Ο Γεώργιος με-τά από ευχρηστική πήρε το επώνυμο «Σωτήρης».

Ο Γ.Β.Σ. υπηρέτησε ως διδασκάλους Θεόδωρο Πριμικήρη, Κ. Νόσο, Γ. Βλάχο και 'Ιωάννη Πολυχρονιάδη. Το 1870 πήγε στη Βραζιλία της Βραζιλίας στον αδελφό της μητέρας του Ειρηνούλας, Σωτήριον Κωνσταντίνου, που τον σπούδασε με δική του έξοδα στο εκεί 'Ελληνικό 'Εκπαιδείο των 'Αδελφών Κουμπάρη από τα Ψαρά. Ο Γεώργιος με-τά από ευχρηστική πήρε το επώνυμο «Σωτήρης».

Ο Γ.Β.Σ. υπηρέτησε ως διδασκάλους Θεόδωρο Πριμικήρη, Κ. Νόσο, Γ. Βλάχο και 'Ιωάννη Πολυχρονιάδη. Το 1870 πήγε στη Βραζιλία της Βραζιλίας στον αδελφό της μητέρας του Ειρηνούλας, Σωτήριον Κωνσταντίνου, που τον σπούδασε με δική του έξοδα στο εκεί 'Ελληνικό 'Εκπαιδείο των 'Αδελφών Κουμπάρη από τα Ψαρά. Ο Γεώργιος με-τά από ευχρηστική πήρε το επώνυμο «Σωτήρης».

Ο Γ.Β.Σ. υπηρέτησε ως διδασκάλους Θεόδωρο Πριμικήρη, Κ. Νόσο, Γ. Βλάχο και 'Ιωάννη Πολυχρονιάδη. Το 1870 πήγε στη Βραζιλία της Βραζιλίας στον αδελφό της μητέρας του Ειρηνούλας, Σωτήριον Κωνσταντίνου, που τον σπούδασε με δική του έξοδα στο εκεί 'Ελληνικό 'Εκπαιδείο των 'Αδελφών Κουμπάρη από τα Ψαρά. Ο Γεώργιος με-τά από ευχρηστική πήρε το επώνυμο «Σωτήρης».

Ο Γ.Β.Σ. υπηρέτησε ως διδασκάλους Θεόδωρο Πριμικήρη, Κ. Νόσο, Γ. Βλάχο και 'Ιωάννη Πολυχρονιάδη. Το 1870 πήγε στη Βραζιλία της Βραζιλίας στον αδελφό της μητέρας του Ειρηνούλας, Σωτήριον Κωνσταντίνου, που τον σπούδασε με δική του έξοδα στο εκεί 'Ελληνικό 'Εκπαιδείο των 'Αδελφών Κουμπάρη από τα Ψαρά. Ο Γεώργιος με-τά από ευχρηστική πήρε το επώνυμο «Σωτήρης».

Ο Γ.Β.Σ. υπηρέτησε ως διδασκάλους Θεόδωρο Πριμικήρη, Κ. Νόσο, Γ. Βλάχο και 'Ιωάννη Πολυχρονιάδη. Το 1870 πήγε στη Βραζιλία της Βραζιλίας στον αδελφό της μητέρας του Ειρηνούλας, Σωτήριον Κωνσταντίνου, που τον σπούδασε με δική του έξοδα στο εκεί 'Ελληνικό 'Εκπαιδείο των 'Αδελφών Κουμπάρη από τα Ψαρά. Ο Γεώργιος με-τά από ευχρηστική πήρε το επώνυμο «Σωτήρης».

του και χωρισμένα από τον ίδιο στη διδασκαλία του χωριού του. Τ' απομνημονεύματα αυτά μας προσφέρουν πολύτιμες πληροφορίες για τα νεανικά χρόνια του Χρ. Χρηστοθωσή, τις περιπέτειες και την ήρωική στη Θεσσαλία, όπου ο διηγηματογράφος έζησε άρκετον καιρόν μαζί με το Νεγαδιώτη δάσκαλο.

Αφήνοντας όμως γι' άλλοτε τ' απομνημονεύματα, θ' ασχοληθώ με το άλλο έργο του Γ. Σωτήρη, που αναφέρεται στο Ζαγόρι. Το περί-εργο αυτό σιγαστήριο, έργο δασκαλίστικης νοστορίας περιαιμένων έ-ποχων, δε θάχε κανένα ενδιαφέρον... αν δε συγκέντρωνε μερικές πα-ρά-δοσεις, θρύλους και ανέκδοτα, περιγραφές και ιστορίες απ' τα πε-ραμένα του τόπου μας.

Στην πρώτη σελίδα του έργου άλλωστε (σελ. γ') το δηλώνει ο γεροδάσκαλος στον αναγνώστη του.

«Εγώ δὲν εἶμαι ποιητής νά σποίσω ἀπόλυτα ἡθέρια νά γινώσκω θο' ἀκούσα καὶ ἐμάθα νά διηγῶνται γέροντες...».

Το έργο απλώνεται σε πολλούς στίχους κι είναι περιγραφή του Ζαγοριού γενικά στην αρχή κι ύστερα του κάθε χωριού χωριστά...

Η περιγραφή γίνεται με αμείβειν και περιλαμβάνει, τα δονά, τα πατάκια, τα παλιά θημάτα τους, το κλίμα, τα δάση, τα προτόνια, τα σχολεία, τις εκκλησίες, τα μοναστήρια, τις αρχαιότητες, το χαρακτήρ των ανθρώπων και τα χωριά του Ζαγοριού.

Πηγή του φαίνεται παντού πως είναι η προσωπική του αντίληψη. Ο — Έργο του παλιού Νεγαδιώτη δασκάλου Γεωργίου Βασ. Σωτήρη — Αθήνα 1946.

«Τὰ τελευταία χρόνια, τὰ χρόνια τῆς πικρᾶς σκλαβιάς... καὶ στοὺς Νεγιάδες... ὅπου δὴλα σ' ἔνα διαδὶ * χαμνοκάντηλο σαπυμένα παλιό-χάρτα μου ἀποκάλυπταν συχνὰ μὴ λεπτομέρεια ἢ μὴ δόξα ἀπ' τὰ πε-ραμένα τοῦ τόπου μας».

Αρχίζοντας σήμερα ν' ανακοινώσω δυο ξεχωριστά βιβλία ἀπ' τὰ ταπεινά ἐκείνα γραψίματα, προσέψα μὴ γενικώτερη ἐργασία νὰ πα-ρουσιάσω πρώτῃ κι ἔς εἶναι καὶ τόσο μεταγενέστερη ἀπὸ πολλὰ ἄλλα ἱστορικά σημεῖα...

«Στὸ χωριὸ Νεγιάδες τοῦ Ζαγοριού, στὴν παλιὰ διδασκαλία τοῦ δημαγωγὸν σχολείου, ῥέσκονταν χειρόγραφα δυὸ ἔργα τοῦ Νεγαδιώτη 'Ελληνοδιδασκάλου Γεωργίου Β. Σωτήρη».

Τὸ πρώτο ἔχει τὸν τίτλο: «ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΩΤΗΡΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ Τῇ ΕΠΑΡΧΙΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΕΝ Τῇ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΜΟΥ ΊΩΝΙΝΩΝ ΧΩΡΙΟΥ ΝΕΓΑΔΕΣ τῇ 30ῃ Νοεμβρίου 1924». καὶ περιέ-χει μέσα στὰ 64 μεγάλα φύλλα του (διαστ. 28X20 ἐκ.) ἀπ' τὴ μὴ ἔφη μόνο γραμμένα ἀρκετὰ πράγματα ἀξιόλογα, ἀλλὰ μὴ σενὰ τοπικὸ ενδιαφέρον.

Τὸ δεύτερο εἶναι ὁργανωθέντος τύπος ἀπὸ πολλὰ τετράδια ραγιμέ-Εἶναι ὅμως φανερό πὼς χρησιμοποίησε πολὺ τὰ «Ζαγορικά» τοῦ Γ. Λαμπρόπου (Αθ. 1870).

Ἡ γνωστὴ ἱστορία πλουτίζεται μὲ παραδόσεις καὶ ἀνέκδοτα, πού ἀκούει καὶ μαθαίνει ὁ ἴδιος ἀπ' τοὺς κατοίκους τῶν χωριῶν... Ὅταν βρῶμεν τοὺς αἰῶνες καὶ ὀρίσουμε γνωστὰ ἀρχαῖα πολιτεία, γένους καθορισμένους, συζαντινοὺς αὐτοκράτορες καὶ αὐλικούς, ἱστορικά πρόσωπα καὶ γεγονότα βεβαιωμένα, ἐκεῖ πού ἀνύπνοπος ὁ λαὸς ὅρ-λος μιλᾷ: ἀόριστα ἢ θλιβερά μόνον λείψανα ἀρχαίων κτισμάτων ἀνέ-βρηνται πού ἐξακολουθοῦν ἀκόμα καὶ στὸν εἰδικὸ νὰ κρύβουν ζηλότυπα τὸ μυστικὸ τους, δίνουν μὴ ἀβέβαιη ἐνδειξη, ὅπλα τοπωνύμια συχνὰ τοῦ δίνουν ἀφορμὴ νὰ πλάσει ὁ ἴδιος ἔως ἀόληκρον ἐρημικτικὸ πύ-θο...

Δύο μερικὰ χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα ἀπ' τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ σιγαστοῦ δασκάλου καὶ ἰθακτερά βρα ἀναφέρονται στὴν ἱστορία καὶ στὰς τοπικὰ παραδόσεις. Καὶ πρώτα τ' ἀρχαῖα μνημεῖα τοῦ Ζαγοριού πού τ' ἀναφέρει ἕνα πρὸς ἕνα. Ἀφθονώτερα ὅμως εἶναι τὰ συζαντινὰ μνημεῖα, μοναστήρια καὶ ἑκκλησίες καὶ ἄλλα κτίσματα, πού γιὰ ὅλα ἡ παράδοση ἔχει βρεῖ ἕνα αὐτοκράτορα, ν' ἀναφέρει γιὰ κτίτορα ἢ κά-ποιον ἄλλον ἐπίσημο συζαντινὸ γιὰ ἀνακτιστή... Περνώντας ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ δὲ σιγαστοῦ ἔχει πολλὰ νὰ μῆς πρεῖ γιὰ τὸ καθεὶν γιὰ τὴν ἱστορίαν του... Γιὰ πολλὰ

τα, γραμμένα ἢ ἑκταδουλεμένα ὅλα τὰ τελευταία χρόνια τῆς ζωῆς

Ίστορικά σημειώματα

Τού Μάνθου
Κ. Οικονόμου

ΣΕΙΣΜΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΣΤΟ ΖΑΓΟΡΙ

*Από τον περασμένο Φεβρουάριο ασχολούμαι με τη Ριζάρειο Σχολή του Μονοδενδρίου και με τα δεινοπαθήματα του χωριού αυτού, που υπέστη επί Τουρκοκρατίας.

*Από το Μονοδένδρι κατήγιοτο ή καρυμάννα μου (μάννα του πατέρα μου) Θεοδούλα από το γένος Δερβένη.

*Έβρευνά για τα θέματα αυτά πολλές εφημερίδες του περασμένου αιώνα, ως και του παρόντος ισοκύτου.

Στο υπ' αριθ. 2777 φύλλο της 30 'Ιανουαρίου του 1879 της εφημερίδας της Κων/πόλεως «Βυζαντινός» θάρτα δημοσιευμένη μία ανταπόκριση από τα 'Ιωάννινα κάποιου ανώνυμου με το στοιχείο Ο και με τον τίτλο «Η Πείρα» — 'Ιωάννινα — 18 'Ιανουαρίου 1879» (*Ιδαντέρτα ανταποκρίσεις της «Βυζαντινός» — Στην ανταπόκριση αυτή ο ανώνυμος Ο πλὴν των άλλων γράφει και για το ότι στο Ζαγόρι συνέβη σεισμός έξω από το οποίο πολλά σπίτια έπαθαν ρωγμές, οι κάτοικοι έτρεμαξαν, έγιναν καταθυσίες γής, μετατοπίσεις αγρών, άνοσηματα χασμάτων, άνάδωλη νερού. Η ανταπόκριση αυτή έχει ως εξής:

«Πρό των ημερών συμβάντος εν νυκτί σεισμός εν Ζαγορίφ επάθαν πολλὰ οικοδομαί, οί άνθρωποι κατελήφθησαν υπό μεγάλου τρόμου, αναγκασθέντες ενα διανοικτερεύσασιν εις τὸ ὑπαίθριον. Συνεπεία δὲ τοῦ σεισμοῦ τούτου εἰς τινὰ μέρη ἐγένοντο καταθυσίαι γῆς καὶ μετα-

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β. ΣΩΤΗΡΗΣ

χωριὰ ἢ περιγραφὴ τους, μένει κειμήλιον θλιβερό, γιατί τὰ χωριά αυτά, ὕστερα ἀπ' τὸ πέρασμα τοῦ φαισμοῦ, δὲν ὑπάρχουν πιά...

*Αλλά το έργο δὲν εἶναι μόνο ἱστορία καὶ περιγραφή. Δὲ θὰ βρεῖ κανεὶς μονάχα παραθέσεις καὶ θρήλους γιὰ τὰ περασμένα. Μαζὶ με τὶς περιγραφές, περιγραφές συγχρόνων ἀνθρώπων καὶ παραγμάτων, θὰ βρεῖ εὖθυμα ἀνάγνωστα καὶ χαρακτηριστικούς τύπους πολλῶν χωριῶν...

Καὶ ἐπιλέγει: δ κ. Βρανούσης:

«Έδωσα σύνταγμα, ὅσο μπορούσα, λίγα δελήματα ἀπὸ τὴν ἐμμετρη αὐτὴ ἱστορία καὶ περιγραφὴ τοῦ Ζαγορίου τοῦ Γ. Σωτήρη. Μία ἐποχὴ εὐτυχέστερη γιὰ τὸν τόπο μας τὸ ρηματομένο καὶ εὐνοϊκώτερη γιὰ τὰ ἡπειρωτικὰ γράμματα, πὸ θὰ ἐπιτρέψει νὰ τυπωθῶν καὶ ν' ἀνατυπωθῶν τὰ μνημεῖα τῆς ἱστορίας τοῦ τόπου, θὰ δώσει ἀσφαλὸς κάποια προσοχὴ καὶ στὸ ταπεινὸ ἔργο τοῦ Νεγαδιώτη δασκάλου».

Λέωντος Ι. Βρανούσης

ΔΩΡΕΕΣ

ΜΕΣΟΒΟΥΝΙ: Το ζεύγος Ευθυμίου Δουζμπε προσέφεραν στην Εκκλησία «Κοίμηση Θεοτόκου» Δραχ. 2.000 στη μνήμη της νουνάς τους Σταματίας Σπ. Κοντονάσιου.

Ο Καθηγητής και η Καθηγήτρια Φίλιππος και Άρτεμις Εμμανουήλ προσέφεραν στο Σύλλογο Αποδημίων του Χωριού των Ελαφοτόπου Ζαγορίου δραχμές είκοσι χιλιάδες εις μνήμην του εξαδέλφου των Ευαγγέλιου Εμμανουήλ, Ιατρού.

ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑ: Η Ευριδίκη και η Φρόσω Γκαγκοπούλου κατέθεσαν 2.000 στον Αγιάννη το Ρογκοβό στη μνήμη του Βασίλη Βλαχοπούλου.

ΚΑΠΕΣΟΒΟ) Η κ. Καλλιόπη Χαριλάου Βογά προσέφερε στον Εκπολιτιστικό Σύλλογο 8.000 δρχ. στην μνήμη του συζύγου της.

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΤΕΓΗΝ ΤΟΥ ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Πελοπίδας Ε. Οικονομίδης δρχ. 3000
Ματθαίος Κ. Οικονομίδης, Νικόλαος Κ. Οικονομίδης, Σπυρίδων Κ. Οικονομίδης, Ευριπίδης Σ. Εμμανουήλ, Γεώργιος Μ. Γκογιάννης, Ολγα Ν. Κρεμμύδα, Νικόλαος Χ. Αθανασίου 2000
Βασίλειος Μ. Τσιργαλής, Χριστόδουλος Α. Ματσούλης, Φριξός Κ. Αλεξιάδης 1500
Ηλίας Π. Βλαστός, Νικόλαος Μ. Τζόκας, Παναγιώτης Μ. Τζόκας, Δημήτριος Χ. Λουτσάρης, Γεώργιος Κ. Βουκαλής, Βασίλειος Μ. Γκογιάννης, Μενέλαος Π. Καρπούζης, Αγαθή Αθανασοπούλου Τόσκα, Αριστόβουλος Μ. Χρόνης 1000
Ευγενούλα Α. Ματσούλη 500

τοπίσεις αγρών λίαν περιέργοι, άλλαχου δὲ ἡμετέριον χωριὰ. ὡς δὲ εἰς Κιουκούλιον, ἔπου μεγάλη τις ἀμπελος ἐγένετο ἀφανὲς καὶ δὲ ἄλλαι παρυσύθησαν καὶ ἄλλη μετετοπίστη εἰς τὸ μικρὸν καὶ τὴν μετὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἀπωφερόντων δένδρων, πλῆστον δὲ κατέπεσαν ἢ ἐπὶ εὐρείας ἐκατάσεως ἐν Καπεσόδῳ συνέβησαν αἱ αὐταὶ καταθυσίαι. πολυεστὰς τῶν οἰκίων τοῦ χωριού, καὶ λέγεται μάλιστα οἱ ἀνέστησαν καὶ ὕδωρ ἔκρινον ἐκ μέρους εἰς τὸ πρότερον δὲν ὑπῆρχε, τούτο δὲ αἱ ἴουνοι: ἐθεώρησαν ὡς εὐεργέτημα, καὶ ὅσον τὸ χωριὸν τούτο ἐν καὶ θέρους μάλιστα ὑποφέρει ἐκ τῆς λευφύβριας καὶ ἐν Τσεπιδόῳ, ἐν πλῆστον τοῦ χωριού ἡμετέριον μέγα χάσμα, μεγάλως καταφύλλοντα καὶ καταφύλλοντα εἰσέτι τοὺς περὶ αὐτὸ οἰκοῦντας. Καὶ ἂν δὲ μὲν καὶ ἄλλαχου τῆς ἡπείρου συνέβησαν παρόμοια. — Ο —

Πλὴν τῆς εφημερίδος «Βυζαντινός» καὶ ἄλλαι εφημερίδες ἔγραψαν γιὰ τὸν σεισμόν αὐτόν, ὅπως ἡ εφημερίδα τοῦ Βουκουρεστίου «Τριεφύλλο» τῆς 27 Φεβρουαρίου 1879 καὶ ἡ εφημερίδα τῶν Ἀθηνῶν «Παλιγγενεσία» στὸ φύλλο τῆς 5 Φεβρουαρίου τοῦ 1879 πὸ τὸ ἀνεφάνισαν ἀπὸ τὴν εφημερίδα «Βυζαντινός».

Καὶ πειροῦνται σὲ δύο ἐρωτήματα, ἂν οἱ σημεῖνα καὶ τῶν χωριῶν αὐτῶν ἐνθυμούνται ἀνάμνη καὶ σήμερον τὸν σεισμόν αὐτόν διηγῆσαι γεροντοτέρων ὡς καὶ τὰ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ γινόμενα τὰ 105 ἔτων στὰ χωριά αὐτὰ καὶ ἂν καὶ σήμερον ἀνάμνη εἶναι γινόμενα μέρη στὰ ὅποια ἔγιναν πρὸ 105 ἔτων τὰ ὡς ἂν περιγραφόμενα σημεῖνα φαινόμενα.

Παρακαλοῦνται λοιπὸν οἱ προσφύσεις συγκάτοικοι κ.κ. Κωνσταντίνος καὶ Εὐρ. Γιαννακὸς νὰ ἀπαντήσουν σχετικῶς διὰ τῆς εφημερίδας μας. Ἐπίσης παρακαλεῖται καὶ δ κ. Εὐρ. Βουλδής, πρὸς ἡμεῖς διετέλεσε πρόεδρος τοῦ Καπεσόδου.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ

ΦΡΑΓΚΑΔΙΩΤΕΣ

● Συνέχεια ἀπὸ τὴ Σελίδα 11

Χαιρετῶ τὴν Αντρίνα τὴν κόρη τοῦ κ. Σωτήρη ποὺ ἔμαθε σὲ μὲνα τὴ γυναῖκα μου καὶ τὸσους ἄλλους νὰ περνᾶμε τὸ στήμονι στὰ μυτάρια τοῦ ἀργαλειοῦ. Σίγουρα οὐ σαράβαλος ἀργαλειὸς ποὺ τὴ διατέθηκε ἀδικεῖ τὴν τέχνη τῆς.

Χαιρετῶ τὸν Τάκη ποὺ εἰδεῖε στὰ παιδιὰ μου πὺς δουλεύουν τὸν χαλκὸ, τὸν δάσκαλο κ. Κονέτα ποὺ τὰ ἀπασχόλησε με διάφορα ὡραία παιγνίδια ὅπως καὶ τὴν Διονυσία ποὺ τὰ μύσες στὴ ρυθμική.

Χαιρετῶ τὸν πρόεδρο Φραγκάδων ποὺ βοήθησε τὸ Α.Σ. τὸν Ξεναγὸς κ. Γίμωνα, τὸν πρῶτον λυκαίρ κ. Βαλέκα ποὺ εἶχε τὴν πολὺ ὡραία ἰδέα νὰ ἐπισκευάσει τὸν νερόμυλο δινοντάς μου τὴν ευκαιρία νὰ πάρω τὶς μετρήσεις καὶ τὶς τεχνικὲς πληροφορίες ποὺ ἤθελα. Τὸν παρακαλῶ νὰ συνεχίσει νὰ τὸν συντηρεῖ.

Χαιρετῶ καὶ εὐχαριστῶ ὅλους ὁσους μας κάλεσαν σπιτί τους καὶ μας κέρασαν τοῖσι ποὺ καὶ λουκούμι, καὶ τους καλῶ σὸ σπιτί μου.

Χαιρετῶ τὸν Αντρέα καὶ τὸν εὐχαριστῶ γιατί ἦταν ὁ μόνος ποὺ ἤρε τὸ θόρος νὰ μιλήσει ἐκεῖ ποὺ οἱ ἄλλοι σιωποῦσαν ἀκόμη κ' ἂν ἔκανε λάθος στὴ διεύθυνση.

Χαιρετῶ τὸν Ναπολέοντα με τὸ ηχορμπαντικό του μεγάλων καὶ τὴ βασιλικὴ κορὴν αὐτοῦ αὐλοπορτα καὶ τὸν εὐχαριστῶ γιὰ τὴν βοήθεια, τὴν παρὰ καὶ τὴν καλοσυνάτη συμπεριφορὰ του. Μια καὶ εἶναι φί-

λος τοῦ βασιλῆα καλὸ θὰ ἦταν τὸν εἰδοποιῆσαι ὅτι τελεῖται ἐπισκευὴ σὸ θρόνο τοῦ καὶ ποὺ ἔχουμε μὴ ἐκπλήξη. Σωλῶμε τὴν φθαρμένη ταπετρία τοῦ θρόνου καὶ τοῦ βάλαμε μὴ ἀπὸ πρῶτον σκαντζόχοιρο σὰν αὐτὴ ποὺ ἔχει νὰ ἔλθει λοιπὸν.

Χαιρετῶ ἐκείνον τὸν ὑπὸ τοῦ Ζαγορίου ἀνθρώπου τὸν οἰκονομὸν ποὺ ἀνάλαβε τὴν πρωτοβουλία καὶ τοῦ βάλαμε μὴ ἀπὸ πρῶτον σκαντζόχοιρο σὰν αὐτὴ ποὺ ἔχει νὰ ἔλθει λοιπὸν.

Χαιρετῶ ἐκείνον τὸν ὑπὸ τοῦ Ζαγορίου ἀνθρώπου τὸν οἰκονομὸν ποὺ ἀνάλαβε τὴν πρωτοβουλία καὶ τοῦ βάλαμε μὴ ἀπὸ πρῶτον σκαντζόχοιρο σὰν αὐτὴ ποὺ ἔχει νὰ ἔλθει λοιπὸν.

Χαιρετῶ τὸν Δασάρη τῆς καλῆς ποὺ φιλοδοξεῖ ν' ἀναπτύξῃ τὸ δίκτυο τῶν δασικῶν δρόμων καὶ τὰ πρότυπα τῆς Ευρώπης καὶ τὸν λέω ὅτι στὴν Ευρώπη θὰ εἶναι πολὺ νὰ εἶχανε δάση σὰν τὰ ἐμὰς καὶ ὅτι τὰ σύνεφα ἐκεῖ δὲν ἔχουν νεράκι τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἄλλα ἄλλα ποὺ διακρίνει θὰ εἶχε ρεῖσι τὴν φαντασίαν τῆς μελέτης του.

Χαιρετῶ τὸν Δασάρη τῆς καλῆς ποὺ φιλοδοξεῖ ν' ἀναπτύξῃ τὸ δίκτυο τῶν δασικῶν δρόμων καὶ τὰ πρότυπα τῆς Ευρώπης καὶ τὸν λέω ὅτι στὴν Ευρώπη θὰ εἶναι πολὺ νὰ εἶχανε δάση σὰν τὰ ἐμὰς καὶ ὅτι τὰ σύνεφα ἐκεῖ δὲν ἔχουν νεράκι τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἄλλα ἄλλα ποὺ διακρίνει θὰ εἶχε ρεῖσι τὴν φαντασίαν τῆς μελέτης του.

Χαιρετῶ τὸν Δασάρη τῆς καλῆς ποὺ φιλοδοξεῖ ν' ἀναπτύξῃ τὸ δίκτυο τῶν δασικῶν δρόμων καὶ τὰ πρότυπα τῆς Ευρώπης καὶ τὸν λέω ὅτι στὴν Ευρώπη θὰ εἶναι πολὺ νὰ εἶχανε δάση σὰν τὰ ἐμὰς καὶ ὅτι τὰ σύνεφα ἐκεῖ δὲν ἔχουν νεράκι τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἄλλα ἄλλα ποὺ διακρίνει θὰ εἶχε ρεῖσι τὴν φαντασίαν τῆς μελέτης του.

Χαιρετῶ τὸν Δασάρη τῆς καλῆς ποὺ φιλοδοξεῖ ν' ἀναπτύξῃ τὸ δίκτυο τῶν δασικῶν δρόμων καὶ τὰ πρότυπα τῆς Ευρώπης καὶ τὸν λέω ὅτι στὴν Ευρώπη θὰ εἶναι πολὺ νὰ εἶχανε δάση σὰν τὰ ἐμὰς καὶ ὅτι τὰ σύνεφα ἐκεῖ δὲν ἔχουν νεράκι τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἄλλα ἄλλα ποὺ διακρίνει θὰ εἶχε ρεῖσι τὴν φαντασίαν τῆς μελέτης του.

Η εκπομπή της ΕΡΤ για το ΖΑΓΟΡΙ

Ο κύριος Νικόλαος Μιχ. Τζαμπούρας έστειλε στην ΕΡΤ την, παρακάτω, επιστολή:

Ε Ρ Τ ΑΘΗΝΑ
Θ έ μ α: ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ: Σειρά ντοκιμαντέρ του Π. Αγγελόπουλου

Δεν γνωρίζω αν η ιστορική και λαογραφική Εταιρία Ζαγορίου ή ο Πολιτιστικός Σύνδεσμος Ζαγορίσιων ή κάποιος Πολιτιστικός σύλλογος χωριού ή ιδιώτης σας έγραψε κάτι σχετικά με το ντοκιμαντέρ (8 εβδομαδικές προβολές) του Π. Αγγελόπουλου: ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ.

Σας στέλνω μια φωτοτυπία της πρώτης σελίδας από την εφημερίδα «Το Ζαγόρι μας», Φεβρουάριος 1985, η οποία πολύ εύστοχα και σωστά σχολιάζει το θέμα. Της αξίζουν πραγματικά συγχαρητήρια, διότι, μάλλον, πρέπει να είναι η μόνη που σχολιάσει το, αρκετά, σοβαρό θέμα, αλλά και για πολλές άλλες δραστηριότητες.

Δεν έγινε, βέβαια, καμιά σφυγμομέτρηση για την ακροατικότητα της εκπομπής, ώστε να κρίνουμε α-πό τα αποτελέσματα. Δεν υπάρχει όμως αμφιβολία ότι τέτοιου είδους ντοκιμαντέρ βλέπονται από τους Έλληνες, αρέσουν, διότι είναι οι ρίζες μας, είναι μνήμες, είναι ενθύμια και συναισθήματα.

Για μας δε τους Ζαγορίσιους δεν γεννάται θέμα. Αυτό το Σάββατο διάφερε πολύ από τα άλλα. Ούτε δουλειές, ούτε συναντήσεις, ούτε άλλα προγράμματα μας εμποδίζουν να είμαστε οικογενειακώς στημένοι στον δέκτη για να δούμε το Ζαγόρι και ειδικότερα το χωριό μας, το σπίτι μας, ανθρώπους αγαπημένους.

Είμαι πολύ άσχετος να κρίνω την όλη εργασία και επεξεργασία και ειδικότερα την φωτογραφία, την ηχογράφιση, τα γυρίσματα, τέλος πάντων ότι έχει σχέση με την τεχνική της εργασίας. Παρακάτω, μπορεί, να πω και σε κριτικά σφάλματα.

Αυτό όμως δεν μετρά για μένα. Εγώ κάθισα απέναντι στην τηλεόραση καλοπροαίρετος, χαρούμενος, πλημμυρισμένος συναισθήματα.

Έτσι χάρηκα την φωτογραφία και το κείμενο που ζωντάνευε με την ώρα —πραγματικά— αφήγηση. Κάθε σειρά όμως μόλις τελείωνε μου άφηνε ένα κενό. Κάτι έλειπε,

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ

Τον ανεπιό μας Δημήτριο Ιωάννου Λιόγκαν, που έλαβε το πτυχίο της οδοντιατρικής του Παν. Αθηνών, τον συγχαίρω εγκάρδια.

Οι θεοί του: Παναγία, Θεοχάρης και Κατίνα Σούζου.

Η εξαδέλφη του: Αριστέα.

κάτι δεν με ικανοποιούσε. Δεν με γέμιζε. Ελπίζαμε όμως να αναπληρωθούμε με την προβολή των άλλων σειρών.

Φθάσαμε στην τελευταία και μόνο του βήγας το συμπέρασμα ότι το κενό αυτό δεν αφορά μόνο το άτομό μου, αλλά τους περισσότερους συμπατριώτες μου Ζαγορίσιους. Και είναι φυσικό. Γεννηθήκαμε στο Ζαγόρι (γέννημα - θρέμμα), ζήσαμε μαζί τους όλες τις φάσεις της παιδικής, εφηβικής, ανδρικής ηλικίας, ζυμωθήκαμε και ταυτιστήκαμε μαζί του.

Έτσι περιμέναμε βάθος στην όλη δουλειά, πολύ ιστορία, περισσότερη ζεστασιά και αγάλασμα πραγματικό της εκπομπής με το κάθε χωριό.

Έπρεπε να προηγηθεί συνεργείο για την συγκέντρωση του απαραίτητου υλικού από τους ίδιους τους κατοίκους, τον σύλλογο, την κοινότητα και άλλους φορείς όλων των χωριών. Τονίζω ὅ λ ω ν τ ω ν χωριών, διότι χωρίς να το θέλουμε εκείνη την ώρα ξεχάσαμε το «Ζαγόρι» σαν ευρύτερη περιφέρεια και περιοριστήκαμε κάθε ένας στο χωριό του. Βλέπαμε τ' άλλα χωριά και ζηλεύσαμε... πότε θα δούμε και το δικό μας. Πολλοί όμως δεν το είδαμε. Διότι η εκπομπή περιορίστηκε σε ορισμένα χωριά, τα περισσότερα του κεντρικού Ζαγορίου. Με πιά κριτήριο;

Τα χωριά Σκαμνέλι - Ηλιοχώρι - Βρυσόχωρι δεν είναι Ζαγόρι;

Η Λάιστα (Πατρίδα μου), η άλλοτε κωμόπολη με τις δύο κεντρικές εκκλησίες —δύο ενδρες— ημιγυμνάσιο, με πλούσιο ιστορικό υλικό, δεν είναι Ζαγόρι;

Θυμάμαι ότι σ' ένα χωριό, Νεγάδες, δείξατε την εκκλησία εξωτερικά μόνο... Το θαυμάσιο τέμπλο, αριστερά, το στούρημα ξυλογλυπτικής δεν το δείξατε... Γιατί; Έλεγε ο παπάς και δεν είχατε κλειδί να μπήτε μέσα;

Ίσως δεν έφθαναν τα χρήματα για να καλύψουν το κόστος μιας μεγάλης παραγωγής του είδους αυτού; Μπορεί... Αλλά τότε καλλίτερα είναι να μην ξεκινάει καθόλου μια τέτοια σοβαρή δουλειά, εάν δεν είναι εξασφαλισμένα τα κονδύλια.

Το όφελος θα είναι μεγαλύτερο. Καλά βλέπει ο Ελληνικός λαός διακρίνει την ελληνική ταινία, με φθινό κρυφολόγιο και πηγαινέι το δακρυ κορόμφλο.

Είναι τέτοιο το αντικείμενο του θέματος που δεν επιτρέπει συμβιβασμούς ή προχειρότητες.

Μόνο δουλειά, μελέτη, υλικό, επαφή με τις Κοινότητες, συλλόγους, κατοίκους, χρόνο χρήματα για να δοθεί αυτό που είναι στην πραγματικότητα το ΖΑΓΟΡΙ.

Λάιστα 7.3.1985
Τζαμπούρας Νικόλαος

Η ΕΡΤ, το Ζαγόρι και τα προβλήματά του

Παρακολούθησα με ενδιαφέρον και τις τελευταίες εκπομπές της ΕΡΤ για το Ζαγόρι μας και χάρηκα που οι τόσες ομορφιές του έγιναν για μια ακόμα φορά γνωστές Πανελληνία, διότι και η συνεχής προβολή (ανάμεσα στα άλλα) θα δώσει λύση στα προβλήματά του, που το έχουν μαρμαρώσει.

Μαζί με τη χαρά όμως μου γεννηθηκαν και απορίες σχετικά με τον τρόπο προβολής του Ζαγορίου, καθώς και για τον τρόπο ανάπτυξής του.

Έχει καταντήσει πλέον συνήθεια όταν πρόκειται να προβληθεί το Ζαγόρι να προβάλλονται πάντοτε μερικά χωριά (που σημειωτέον έχουν βουλευτεί από πολλές απόψεις) και να ακούμε και να βλέπουμε τα ίδια πρόσωπα να πρωταγωνιστούν και να προσπαθούν περισσότερο να δώσουν λύση στα προβλήματα που α-

πασχολούν τα χωριά τους (ή το πολύ μια μικρή ομάδα χωριών), παραβλέποντας: 1) Ότι το Ζαγόρι απλώνεται από, το Πιργώνι μέχρι το Μέτσοβο και από το Μισοκέλι μέχρι την Κόνιτσα και τη Μακεδονία. 2) Ότι μεγάλο τμήμα του έχει καταστραφεί από τους κατακτητές με φωτιά το 1943 και 3) Ότι τα προβλήματα του Ζαγορίου πρέπει να λυθούν ΣΥΝΟΛΙΚΑ και όχι μόνο για μερικά χωριά, που προσπαθούν να αναπτυχθούν σε κέντρα εις βάρος των άλλων, αγνοώντας ότι τα κέντρα σε φθίνουσες περιφέρειες χωριών αξιολόγο δυνατόν είναι σίγουρο ότι θα εξαφανιστούν κι αυτά, λίγο αργότερα ίσως, αλλά σίγουρα.

Και αναρωτιέμαι: 1) Από ποια κέντρα αποφασίζουν εξαρτάται το Ζαγόρι; 2) Συμμετέχουν Ζαγορίσιοι στα κέντρα αυτά; και 3) Πώς έγινε και χωρίστηκε το Ζαγόρι σε χωριά Α' και Β' κατηγορίας με διαφορετικό τρόπο ανάπτυξης και προβολής αντιστοίχα;

Για να τεκμηριώσω αυτές μου τις απορίες, παραθέτω και μερικά γιατί: 1) Γιατί μέχρι τώρα δεν προβλήθηκε αρκετά, κυρίως από την ΕΡΤ, το γεγονός της καταστροφής των χωριών του Ζαγορίου από τους Γερμανούς κατακτητές και γιατί δεν πέρασε η κάμερα να δείξει τέτοια χωριά, για να δουν όλοι πως είναι τώρα (χωρίς δρόμους, γέφυρες, ερείπια, χωρίς συγκοινωνία, χωρίς ανάπτυξη, χωρίς... χωρίς) και πως ήταν πρώτα, έχοντας φυσικά υπόψη τους τα άκαγα χωριά.

2) Ήταν μακριά η Λεπτοκαρυά (δεν το γράφω για προβολή, αφού στην ίδια τύχη μ' αυτή βρίσκονται τα περισσότερα χωριά μας) από τους Φραγκάδες για να μην προβάλει το συνεργείο της ΕΡΤ και οι σύμβουλοί της να ανταμώσουν το συχωρεμένο Βασίλη Φανίτισο, που πολλοί ντόπιοι και ξένοι τον ήξεραν, για να τον ρωτήσουν κι αυτόν για το Ζαγόρι, μια και μεγάλος ήταν στην ηλικία και ΓΝΩΣΤΗΣ του τόπου μας, όσο πολύ λίγοι στις μέρες μας;

3) Γιατί δεν προβάλλεται σε κάθε ευκαιρία το «άλλο Ζαγόρι», που δεινοπαθεί από την εγκατάλειψη και που κάθε χειμώνα τρέμει η ψυχή του καθένα που μένει ή έχει ανθρώπους εκεί. Γιατί να μην προβάλλεται η πραγματικότητα και να αρκούμαστε σε χωριά «Ποτέμκιν»;

4) Γιατί δεν τονίζονται τα αγαθά που θα προσφέρουν στο Ζαγόρι, όταν υλοποιηθούν, οι οδοί αξόνες α) Ζαγόρι - Επαρχία Κόνιτσα συνέχεται από Σκαμνέλι. β) Ασπράγγελοι - Μπαλντούμα. γ) Κήποι - Ελατοχώρι και συνέχεια προς Μέτσοβο και προς Βωβούσα - Μακεδονία και δ) Ένωση Δυτικού με Κεντρικό Ζαγόρι;

Αυτές είναι οι απορίες μας και πιστεύω να είναι και απορίες πολλων συμπατριωτών μας που πονούν για το μαρμαρό του Ζαγορίου μας. Αλλά επειδή δεν είναι ουσιαστικά τα λόγια αλλά οι πράξεις, κάνω την ε-ξής πρόταση.

Με τη βοήθεια και το συντονισμό του περιοδικού «το ΖΑΓΟΡΙ» μας, που έχει προσβάσεις σε όλα τα χωριά μας, να γίνει μια ανοιχτή συνέλευση των Προέδρων Κοινοτήτων, Εκπολιτιστικών Συλλόγων, Συνεταιρισμών ή εκπροσώπων τους, καθώς και όσων ενδιαφέρονται για τα προβλήματα του Ζαγορίου, όπου θα τεθούν στόχοι και θα περαρχθούν προβλήματα καθολικά. Στη συνέχεια να εκλεγεί μια επιτροπή η οποία θα έχει ως σκοπό της την υλοποίηση των στόχων που τέθηκαν στη συνέλευση, η οποία πρέπει να σημειωθεί πρέπει να συνεχίζεται μια φορά πηλοχάιστον, το χρόνο και να εκλέγει νέα επιτροπή.

Η πρότασή μου αυτή θέλω να αποτελεσει ερέθισμα για συζήτηση από όλους όσους ενδιαφέρονται, για να βγουν όλα τα θετικά συμπεράσματα και στη συνέχεια να υλοποιηθεί μια συνέλευση, όπως την προαναφέρα, για να εξαρτάται επί τέλους το Ζαγόρι από μας τους ίδιους συλλογικά.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ Ν. ΜΗΣΤΙΜΑΡΗΣ
Λεπτοκαρυά

ΜΗΛΙΩΤΑΔΕΣ ΤΟ ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙ ΠΟΥ ΑΝΑΓΕΝΝΗΘΗΚΕ ΑΠ' ΤΑ ΕΡΕΙΠΙΑ ΤΟΥ

Παίρνοντας αφορμή από τη μη ένταξη των Μηλιωτάρων στο «Πρόγραμμα ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης και πολυδραστηριότητας του Ζαγορίου», θέλω να τονίσω τη σοβαρή αυτή παράλειψη, αφού οι Μηλιωτάδες «φύσει και θέσει» ανήκουν στο Ζαγόρι.

Διαβάζοντας το πρόγραμμα παρατηρώ ότι τα αναφερόμενα όρια της περιοχής του Ζαγορίου δε συμφώνουν και με τα συμπεριλαμβανόμενα σ' αυτό χωριά. Από Ανατολικά σαν όριο παίρνεται η εθνική οδός Ιωαννίνων - Μετσόβου - Τρικάλων και Νότια η οροσειρά του Μιτσικελίου. Μέσα σ' αυτά τα όρια υπάρχουν και οι Μηλιωτάδες, αλλά, παράδοξα, δεν περιλαμβάνονται και στο σχετικό πίνακα των χωριών του Ζαγορίου. Βέβαια οι Μηλιωτάδες δεν αποτελούν ξεχωριστή Κοινότητα, αλλά υπάγονται διοικητικά στην Κοινότητα Δεματίου σήμερα. Όμως, αν και δεν έχουν διοικητική αυτοτέλεια, αυτό

φεί, προσπαθεί με δικές του θύμησης και μαρτυρίες γερόντων, όπως λέει, να αποδείξει ότι τα χωριά Πέτρα, Ιτέα, Δεμάτι δεν ανήκουν στο Ζαγόρι και πως οι Μηλιωτάδες δεν ήταν ποτέ, ούτε είναι Ζαγοροχώρι.

Στηρίζομενος, λοιπόν, στον κορυφαίο Ζαγορίσιο ιστορικό Ι. Λαμπρίδη θα αποδείξω για τις Μηλιωτάδες τουλάχιστον το ακριβώς αντίθετο, το οποίο ίσως αγνοεί ο κ. Βαταβάλης.

Θα προσπαθήσω να δώσω μια γενική εικόνα για τη θέση και τα όρια, την Ιστορία, καθώς και τη σημερινή κατάσταση του χωριού Μηλιωτάδες.

(Α) ΘΕΣΗ — ΟΡΙΑ

Οι Μηλιωτάδες είναι ένα από τα νεώτερα χωριά του Ηπειρώτικου χώρου, που άρχισε να κατοικείται τις τελευταίες δεκαετίες στη θέση του παλιού ομώνυμου χωριού.

Απέχει από τα Γιάννινα 30 χλμ. και βρίσκεται 5 χλμ. αριστερά του 25ου χιλιόμετρου του εθνικού δρόμου Ιωαννίνων - Τρικάλων.

Είναι η είσοδος του Ανατολικού και Κεντρικού Ζαγορίου και αποτελεί συγκοινωνιακό κόμβο της περιοχής. Από δω διέρχεται ο δρόμος προς Γρεβενήτι - Βωβούσα, ξεκινά ο δρόμος προς τα χωριά του Κεντρικού Ζαγορίου και ο δρόμος προς τα χωριά Ιτέα - Πέτρα - Δεμάτι.

Τα όρια του χωριού: Νότια: Κρυόβρυση, Ανατολικά: Ιτέα, Βόρεια: Γρεβενήτι και Δυτικά: Καρυές Ζαγορίου.

Είναι χτισμένο ανάμεσα στα ποτάμια Ζαγορίσιο και Βάρδα, που σμίγουν στο έμπα του χωριού.

(Β) ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Οι Μηλιωτάδες αποτελούν ένα μοναδικό ίσως φαινόμενο χωριού της περιοχής του Ζαγορίου που παλιότερα άκμαζε, ύστερα καταστράφηκε, ερειμώθηκε αρκετές φορές και σήμερα αναγεννήθηκε, θα λέγαμε, απ' τα ερείπια του.

Με την κάδοδο των Σλάβων στον Ελληνικό χώρο το χωριό παρουσιάζει ακμή κι αυτό φαίνεται από το χτίσιμο της εκκλησίας της Παναγίας από το Βυζαντινό αυτοκράτορα Κων/νο Πωγωνάτο, στην προσπάθειά του να διατηρήσει το Χριστιανικό στοιχείο της περιοχής.

Το χωριό ήταν χτισμένο σε ψηλότερη θέση από τη σημερινή στην τοποθεσία «Παλιοχώρι», όπου υπάρχουν και σήμερα ερείπια του παλιού χωριού.

Αποτελούσε ένα από τα χωριά του Ζαγορίου για το οποίο ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει ότι διαλύθηκε

γράμματα ἀναγνώστῶν

και αργότερα την εποχή της ακμής του Ζαγορίου αποτελούσε τσιφλίκι του Καμπέρ Αγά, αποτελούσε το σύνορο με την Επαρχία Μαλακασίου. Αναφέρει χαρακτηριστικά: «Το Ανατολικόν του Ζαγορίου ποτάμιον σην ματίζουσι καθόλου μεν ύδατα εκ διαφόρων ρυακίων εις το μεταξύ του Μιτσικέλ και των βουνών του Ζαγορίου κοίλον συλλεγόμενα, ιδίως δ' η ένωσις των υδάτων τριών κλάδων ΝΔού, ΒΔού και ΒΑού παρά κατερειπωμένην τινά γέφυραν προς άρκτον της κοιλιάς του Μαλακασίου «Καμπέρ Αγά» (Ζαγοριακά Α' σελ. 18).

Από τον Ι. Λαμπρίδη οι Μηλιωτάδες αναφέρονται σα χωριό του Κεντρικού Ζαγορίου: «Αλλ' υπό το όνομα Ζαγόριον από της εισελεύσεως ίσως των Σλάβων περιλαμβάνετο μέχρι τον 12' περίπου αιώνας μόνον το κεντρικόν αυτού διαμέρισμα εξείνετο όμως μέχρι των ΒΑ ακτών της λίμνης Ιωαννίνων και της καταβόθρας αυτής Βοϊ'νικοβας. Περιείχε δε προ της κατακτήσεως κατά το Χρονικόν της Βοτσάς ου μόνον τα εξής υπό του Π. Αραβαντινού μνημονευόμενα 13 χωρία «Μαυράγγελον, Μεγάλην Τσερνίτσαν, παρά την Μπάιαν ης οι κάτοικοι προσεχώρησαν εις Κουκούλην, Ζλάροβον εις αποστάσιν 1/2 ώρας εκ Μπούλτσου Α., ου οι κάτοικοι μετηνάστευσαν εις Τσονδίλαν και Σομποτσέλ, Βισοκόν, Βουρλάδες, ερημωθέντα Βάρβρη, Μανασσή, Μπάιαν, Μικράν Τσονδίλαν, Βεζίτσαν, Κουκούλην, Φραγγάδες και Σοποτσέλ, διασωζόμενα, αλλά και τα εξής 14, «Τσεπέλοβον, Καπέσοβον, Καλωτά, Στολόβον, Λιγγιάδες, Καβαλάρη, Μπούλτσου, Δοβράν, Στρούνη, Βάνισταν, Περιλεφτήν, Μπράιαν, Μογγλιούς και Γκοβριτσαά» διατηρούμενα ως και τα «Μουτσιάδες ένθα νυν το μετόχιον της μονής Λυγγιάδων, ΜΗΛΙΩΤΑΔΕΣ, Ντόμπρου, Αποράγγελον, Νιρέζιαν, Πιτούρναν, Κοζιακόν, πολλάς και διαφόρους ενορίας περί τα «Λιασκοβέτς, Νεγάδες και Σκαμνέλιον» μάλιστα ου πολυαριθμότερα ην η Κατούνα πάντα εξαφανισθέντα. Αυτοκρατορικόν δε διάταγμα το 1678 εκδοθέν και αναφέρον ότι το Ζαγόριον εξ 60 χωριών το 1678 εκδοθέν και αναφέρον ότι το Ζαγόριον εξ 60 χωριών απαρτιζέτο επιβεβαίωι τα υπό του χρονικού της Βοτσάς σημειούμενα.

Το δε δυτικόν από του ΙΔ' τουλάχιστον εκατονταετηρίδος εκλείπει εκ μιας των Πολιχνών αυτού Πάπικων και περιείχε κατά την κατάκτησιν τα χωρία «Άνω και Κάτω Σουδενα, Μικράν και Μεγά Τσερβάρη, Βισοκόν, Πάπικον και πολλάς περί αυτό ενορίας, εν αϊς και την Μεγάλην Τσονδίλαν, Λιτοβιάνισαν, Αγ. Μηνάν, Καστράκι, λείψανα της καταστροφής, σας πόλεως Ρευνίκου, Αρτοστόν, Μαυροβούνιον, Άνω και Κάτω Ρεβένια, τας δύο συνοικίας «Καβόν και Μπάλο — Γκορτζιάν, Βατάνιους, Σπολιάσαν και Δολιάν, κρόν μετά την κατάκτησιν ονομάζοντα και Γένι — Κιοϊ' Δολιάν, κληθέντα, λέγεται' ο δε χώρος της Καλύβια του Παπίκου προσηνόν ην.

Το δε ανατολικόν περιείχε εις τ' βόρειον του Μαλακασίου διαμέρισμα περιείχε δε κατά την κατάκτησιν πλην των και νυν υφιστάμενων 12 χωριών πάντων κατά πατρίδας ηρημωμένων και τον ποιμενικόν βίαιον διερχομένων, και τα εξής: «Αλάνη, Βέργιανην (Τσιπριανή) Καταύα — Καλωτά, Μπότσαν, Αγ. Γεωργίου Μπεστρίτση, Κουκουρούτς, Σίλβη, Βροδέτου των ιδιοκτησιών όμως αυτών μη αποξενωθέντα και προσαρτηθέντα εις την υποδιοίκησιν Κονίτης, εξ ης απεσπάσθησαν το 1789 τα επανήλθον εις το Ζαγόριον».

Επειδή τα χωριά του Ανατολικού Ζαγορίου κινδύνευαν να χάσουν την αυτονομία τους εξαιτίας των πειρασμών και αυθαιρεσιών των Σπαρτών, προσαρτήθηκαν από το 1681 ως το 1684 στο κυρίως Ζαγόρι, που έτσι αποτελούσαν τότε τα χωριά του Δυτικού Ζαγορίου.

Έτσι αποτέλεσαν όλα μαζί τον νομό κοινωτική ομοσπονδία, που καλούνταν Ζαγόρι, Κοινότης του Ζαγορίου, ή Βιλαέτι του Ζαγορίου, τα οποία με συνθήκη απόκτησαν έκτοτε αυτονομία και διατήρησαν την αυτονομία τους μέχρι το 1913.

«Πολλά όμως εκ των χωριών των και ιδίως εκ του προς Μ. του Μιτσικέλ υποβαλόντα αυτά είναι διαφόρων συμφωρών κατά τα επόμενα, εν αϊς και την Μεγάλην Τσονδίλαν, Λιτοβιάνισαν, Αγ. Μηνάν,

του Καμπέρ Αγά, περί ου η παράδοσις διαβιβάζει ημίν, ότι και πολλών άλλων αγαθοεργών πράξεων υπαίτιος ο οθωμανός ούτος εγένετο» (εικόνα και τρεις γέφυραι του Ζαγορίου. «Περί των εν Ηπειρώ αγαθοεργημάτων» σελ. 82).

Μέχρι τις Μηλιωτάδες έρχονταν οι Τούρκοι και συναντούσαν τους απλαρχηγούς του Ζαγορίου για τυχόν αυτοψίες και απόδοση των αναλογούντων φόρων: «Ουδείς οθωμανός να επιχειρήσει απετώλμα εις Ζαγόριον, αλλά και οι Σπαχήδες αυτού ως και υπάλληλος του Μεχκεμέ δι' αυτοψίαν τυχόν αποσελλόμενος δεν ετόλμων εκείσε να εισέλθωσιν, αλλ' ανέμενον εις τα όρια τμημάτων Ζαγορίου και Μαλακασίου, παρά τινα ομώνυμων τω σμαρτολώ τούτου κρήνην εις το χωρίον Μηλιωτάδες τον απλαρχηγόν και συνεννοούντο μετ' αυτόν» (Ζαγοριακά Β' σελ. 56. Πρόκειται για τον απλαρχηγό του Ζαγορίου Δούβλη ή Ντούβλη και η βρύση αυτή λέγεται και σήμερα

«Ντουλδούβρη».

Κατά διαστήματα και σποραδικά το έρημο πια χωριό κατοίκησαν κάτοικοι των γύρω χωριών με μοναδικό σκοπό την καλλιέργεια των χωραφιών, από το Καβαλάρη, Πέτρα και Γρεβενήτι.

Το χωριό ερημώθηκε για μια ακόμα φορά με αφορμή το παρακάτω περιστατικό: Στο πανηγύρι της 8 Σεπτεμβρίου στην Παναγία το 1884 κάποιος Τούρκος αγάς επιχείρησε να βιάσει μια νέα του χωριού. Ακολούθησε συμπλοκή, που είχε σαν αποτέλεσμα να διαλυθεί το πανηγύρι και λεσμία να διαλύσει οι επήλυτοι σκληρούς οι Τούρκοι να επιβάλουν σκληρούς φόρους και αγγαρείες. Τότε οι κάτοικοι του χωριού, που είχαν συσταθεί ως χωριό (Σημειώσεις Γιώργου Πάπικου), υποσχέθηκαν αυτώ λόγω προστασίας και δεκατης 20 επί τοις 100 των προΐόντων αυτών, όπερ ανώλως και μετ' ου πολύ εις 30 επί τοις 100 κατήντησεν» (Κουρεντιακά Β' σελ. 12).

Από το 1735 οι Μηλιωτάδες γίνονται τσιφλίκι του Καμπέρ Αγά και των απογόνων του και η συνεχής επαφή με τους Τούρκους, επειδή το χωριό αποτελούσε το όριο Μαλακασίου και Ζαγορίου, ανάγκασε τους κατοίκους να το εγκαταλείψουν. Ο Π. Αραβαντινός στην Χρονογραφία της Ηπείρου τεύχος 1850, όταν το Ζαγόρι βρισκόταν σε ακμή.

«Το γεφύρι Καμπέρ Αγά ο Ι. Λαμπρίδης το αναφέρει σα το 23ο πέτρινο θολωτό του Ζαγορίου: «...23) διαφόρων συμφωρών κατά τα επόμενα, εν αϊς και την Μεγάλην Τσονδίλαν, Λιτοβιάνισαν, Αγ. Μηνάν, Καστράκι, λείψανα της καταστροφής, σας πόλεως Ρευνίκου, Αρτοστόν, Μαυροβούνιον, Άνω και Κάτω Ρεβένια, τας δύο συνοικίας «Καβόν και Μπάλο — Γκορτζιάν, Βατάνιους, Σπολιάσαν και Δολιάν, κρόν μετά την κατάκτησιν ονομάζοντα και Γένι — Κιοϊ' Δολιάν, κληθέντα, λέγεται' ο δε χώρος της Καλύβια του Παπίκου προσηνόν ην.

Πιν δε των από το 1680—1735 εκ της ομοσπονδίας του Ζαγορίου αποσπασθέντων «Μηλιωτάρων, Μογγιλιών και Γκοβριτσαά, ως και των απεσπασθέντων της νοτίου πλευράς του Μιτσικελίου, εξοριζομένων των «Λιγγιάδων» από το 1714 απεσπάσθησαν και τα Άνω Σουδενα και το τρίτον του Βροδέτου των ιδιοκτησιών όμως αυτών μη αποξενωθέντα και προσαρτηθέντα εις την υποδιοίκησιν Κονίτης, εξ ης απεσπάσθησαν το 1789 τα επανήλθον εις το Ζαγόριον».

Γύρω στα 1735 τα χωριά Μηλιωτάδες και Μογγιλοί Καρυές) αποσπώνται από την Κοινότητα του Ζαγορίου και οι Μηλιωτάδες ύστερα από λίγο χρόνια ερημώνονται.

Επειδή οι κάτοικοι του χωριού «Μηλιωτάδες» δεν ηδυνήθησαν ν' αποσπαστούν πρόστιμόν τι ένεκα φόνον απομυβάντος κατά τα όρια του χωριού αυτών, υπεθήκευσαν τας ιδιοκτησίας των εις τινα μητροπολίτην Ιωαννίνων και ακολούθως εις τινα του χωριού αυτών ιερέαν, υφ' ης μη αποζημιωμένης εις τον διέγγονον του Αμωσίαγα Καμπέρ Οσμάν Ερσένλην κατά νόμον» (Ο Τεπελενλιός Αλή Πασάς, σελ. 8).

«Προς αποφυγήν πρόστιμου ένεκα απομυβάντος φόνον εις την περιφέρειαν του χωριού Μογγιλιούς οι κάτοικοι αυτού ενδεείς και άθλιοι όντες υπέβαλον εαυτούς εις την προστασία του Σπαχή της νυν Πασοβλας, υποσχέοντες αυτώ λόγω προστασίας και δεκατης 20 επί τοις 100 των προΐόντων αυτών, όπερ ανώλως και μετ' ου πολύ εις 30 επί τοις 100 κατήντησεν» (Κουρεντιακά Β' σελ. 12).

Από το 1735 οι Μηλιωτάδες γίνονται τσιφλίκι του Καμπέρ Αγά και των απογόνων του και η συνεχής επαφή με τους Τούρκους, επειδή το χωριό αποτελούσε το όριο Μαλακασίου και Ζαγορίου, ανάγκασε τους κατοίκους να το εγκαταλείψουν. Ο Π. Αραβαντινός στην Χρονογραφία της Ηπείρου τεύχος 1850, όταν το Ζαγόρι βρισκόταν σε ακμή.

«Το γεφύρι Καμπέρ Αγά ο Ι. Λαμπρίδης το αναφέρει σα το 23ο πέτρινο θολωτό του Ζαγορίου: «...23) διαφόρων συμφωρών κατά τα επόμενα, εν αϊς και την Μεγάλην Τσονδίλαν, Λιτοβιάνισαν, Αγ. Μηνάν,

του Καμπέρ Αγά, περί ου η παράδοσις διαβιβάζει ημίν, ότι και πολλών άλλων αγαθοεργών πράξεων υπαίτιος ο οθωμανός ούτος εγένετο» (εικόνα και τρεις γέφυραι του Ζαγορίου. «Περί των εν Ηπειρώ αγαθοεργημάτων» σελ. 82).

Μέχρι τις Μηλιωτάδες έρχονταν οι Τούρκοι και συναντούσαν τους απλαρχηγούς του Ζαγορίου για τυχόν αυτοψίες και απόδοση των αναλογούντων φόρων: «Ουδείς οθωμανός να επιχειρήσει απετώλμα εις Ζαγόριον, αλλά και οι Σπαχήδες αυτού ως και υπάλληλος του Μεχκεμέ δι' αυτοψίαν τυχόν αποσελλόμενος δεν ετόλμων εκείσε να εισέλθωσιν, αλλ' ανέμενον εις τα όρια τμημάτων Ζαγορίου και Μαλακασίου, παρά τινα ομώνυμων τω σμαρτολώ τούτου κρήνην εις το χωρίον Μηλιωτάδες τον απλαρχηγόν και συνεννοούντο μετ' αυτόν» (Ζαγοριακά Β' σελ. 56. Πρόκειται για τον απλαρχηγό του Ζαγορίου Δούβλη ή Ντούβλη και η βρύση αυτή λέγεται και σήμερα

«Ντουλδούβρη».

της περιοχής με σταδιακή αύξηση κάθε χρόνο.

(Γ) ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Όπως ανάφερα και πιο πάνω οι Μηλιωτάδες είναι ένα απ' τα μεγαλύτερα χωριά της περιοχής. Σημαντικό είναι ότι ανακηρύχθηκε το 1979 οικιστική περιοχή από τη Δ/νση Εποικισμού και συνέχεια ξεφυτρώνουν καινούρια σπίτια και ο πληθυσμός αυξάνεται.

Το σταμάτημα των ανθρώπων στο χωριό είναι ένα σημαντικό φαινόμενο, εξαιτίας του πεδινού του εδάφους, των αρδευτικών έργων «Ξηροκάμπου» και «Χαρόβας», της μικρής σχετικά απόστασης από τα Γιάννινα (30 χλμ.) και το ότι αποτελεί συγκοινωνιακό κόμβο της περιοχής.

Στις Μηλιωτάδες λειτουργεί Σχολείο που προβλέπεται να γίνει συγχώνευση των Δημ. Σχολείων της περιοχής και η λειτουργία του ως πο-

Το Γεφύρι ΚΑΜΠΕΡ—ΑΓΑ

Λειτουργεί επίσης Γυμνάσιο, όπου φοιτούν μαθητές των χωριών του Κεντρικού και Ανατολικού Ζαγορίου και άλλων χωριών της περιοχής, Δασονομείο που έχει στη δικαιοδοσία του δασικές εκτάσεις από το Ανατολικό και Κεντρικό Ζαγόρι και άλλα χωριά της ευρύτερης περιοχής. Μέσα στο 1985 θα λειτουργήσει Κτηνιατρείο και σύντομα θα ανεγερθεί Αποθηκευτικό κέντρο για την εξυπηρέτηση των Γεωργοκτηνοτρόφων της περιοχής.

Η Αδελφότητα Μηλιωτάρων, που εδρεύει στις Μηλιωτάδες, συμμετέχει σε όλες τις εκδηλώσεις του Ζαγορίου, όπως Ζαγορίσιο χορό, Ανοιχτά Σχολεία και είναι από τα ιδρυτικά μέλη της υπό ίδρυση ομοσπονδίας Πολιτιστικών Συλλόγων Ζαγορίου.

(Δ) ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Απ' όσα ανάφερα στην εργασία μου αυτή σαν καταστάλαγμα βγαίνουν τα εξής συμπεράσματα:

1. Οι Μηλιωτάδες «φύσει και θέσει» είναι Ζαγοροχώρι και βρίσκεται μέσα στα φυσικά του όρια.
2. Οι Μηλιωτάδες με μπροστάρη την Αδελφότητα Μηλιωτάρων αγω-

ΕΚΑΤΟΧΡΟΝΟ «ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ» Α'ΙΝΤΕ ΖΑΓΟΡΙΣΙΟΙ

«ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ» με το τεύχος του Απρίλη 1985 μπαίνει στον όγδοο χρόνο. Φτωχικό ξεκίνησε, μα με την πίστη, κατάφερε ν' ανταμώσει τους σκόρπιους κρικούς της σπασμένης Αλυσίδας των Ζαγορίσιων και να ανείψει τη νοσταλγία, για τις ρίζες των και για την παράδοση, που κινδύνευε να ξεφύτσει, από πολλούς...

Ας του ευχηθούμε να γίνει εκατόχρονο. Ακόμα να του παρασταθούμε, όπως τώρα.

Σε μας όλους τους Ζαγορίσιους, πύρα χωρίς καμιά εξαίρεση, μπαίνει ένα καθήκον σοβαρό.

Φτωχοί και πλούσιοι, ότι κι αν είμαστε, να ενισχύσουμε τον πολιτιστικό μας Σύλλογο στα Γιάννινα με τον οβολό μας, είμαστε ή δεν είμαστε μέλη του, για να ξαναφάσουμε το οικοδόμημα, που θα στεγασθούν ο Σύλλόγός μας, το Κέντρο Ερευνών Ζαγορίου και η Ιστορικοερευνητική Εταιρεία Ζαγορίου που εκδίδει «το Ζαγόρι μας».

Και να το ονομάσουμε «ΖΑΓΟΡΙΣΙΑ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ» όπως την έλεγαν οι θαυμάσιοι πρόγονοί μας.

Οι Ζαγορίσιες οργανώσεις στα Γιάννινα, σε συνεργασία, έχουν το λόγο. Ας αρπάξουν τη σκυτάλη κι ας τρέξουν... Δύσκολη η διαδρομή, μα αν ΠΙΣΤΕΨΟΥΝ, θα φτάσουν στο τέρμα...

«Κοζιάκίτης»

νίζονται για την προκοπή, ευμερία και ενότητα του Ζαγορίου.

3. Κακώς δε συμπεριλαμβάνονται οι Μηλιωτάδες στο πρόγραμμα ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης και πολυδραστηριότητας.

4. Οι Μηλιωτάδες ανήκουν διοικητικά στην Κοινότητα Δεματίου, αυτό όμως δε σημαίνει ότι δεν είναι χωριό και δεν είναι χτισμένο στη γεωφυσική θέση του Ζαγορίου. Εξ άλλου παραδείγματα χωριών και μάλιστα πολύ μεγαλύτερων που δεν αποτελούν κοινότητα έχουμε πολλά. Στην περίπτωση των Μηλιωτάρων οι λόγοι που δεν αποτελούν ξεχωριστή Κοινότητα είναι γνωστοί αφού το χωριό χτίστηκε και μεγάλωσε τα τελευταία χρόνια.

5. Ελπίζω ο κ. Βαταβάλης να πείσθηκε γιατί μάλλον αγνοούσε την πραγματική Ιστορία των Μηλιωτάρων. Χωριά τσιφλίκια στο Ζαγόρι, όπως ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει, ήταν πολλά. Αλιζότ Τσιφλίκι, Βροδέτο, Μογγιλό, Άγιος Μηνάς, Μεσοβούνι, Άνω Σουδενα κλπ. και όλα λίγο πολύ και για ορισμένα διαστήματα έχασαν τα δικαιώματα του υπόλοιπου Ζαγορίου. Επίσης το χωριό Αποράγγελιο αναφέρεται ως ερημωμένο, σήμερα όμως είναι ένα θαυμάσιο χωριό.

Ευχαριστώ το περιοδικό «ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ» που δημοσίευσε την εργασία μου αυτή.

BIBLIA

ARIADNA CAMARIANO — CIORAN: «L EPIRE ET LES PAYS ROUMAINS»

Έκδοση της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών. Γιάννινα 1984. Σελ. 292.

Η Εταιρεία των Ηπειρωτικών Μελετών, συνεχίζοντας την πολύτιμη εκδοτική της προσφορά, έδωσε στο φως της δημοσιότητας κατά το 1984, πέρα από άλλα σπουδαία συγγράμματα που έχουν σχέση με την Ηπειρωτική ιστορία και το σε Γαλλική γλώσσα σύγγραμμά της κ. ARIADNA CAMARINO - CIORAN με τον τίτλο: «L EPIRE ET LES PAYS ROUMAINS». Καθώς δε βλέπει κανένας σημειώνεται πως αυτό το σύγγραμμά αποτελεί συνεισφορά στην ιστορία των Ελλήνων - Ρουμανικών σχέσεων.

Το βιβλίο της αυτό η συγγραφέας, ύστερα από πρόλογο του Προέδρου της Ε.Η.Μ. κ. Κώστα Φρόντζου και μια πολύ κατατοπιστική δική της εισαγωγή, το χωρίζει και το κατατάσσει σε πέντε μεγάλα κεφάλαια.

Στο Α' Κεφάλαιο η συγγραφέας πραγματεύεται και περιγράφει τα Μοναστήρια της Βλαχίας τα αφιερωμένα στα τέτοια της Πλωγινιανής.

Στο Β' τα Μοναστήρια της Βλαχίας, τα αφιερωμένα στα μοναστήρια της επαρχίας των Γιαννίνων.

Στο Γ' κάνει λόγο για τη χρηματική βοήθεια προς την Ήπειρο από Ηπειρώτες που ήταν εγκατεστημένοι στις χώρες της Ρουμανίας.

Στο Δ' δίνει αρκετά πολύτιμα στοιχεία για τους Ηπειρώτες Ηγεμόνες, Γραμματικούς των Ηγεμόνων, και ανώτερους αξιωματικούς στις χώρες αυτές, και Ε' Κεφάλαιο στο οποίο ασχολείται με τους Ηπειρώτες λόγιους που έζησαν και έδρασαν στις χώρες της Ρουμανίας. Σαν συμπλήρωμα δε του όλου έργου ακολουθεί σχετικά πλούσια βιβλιογραφία και λεπτομερειακό ευρετήριο με τα κύρια ονόματα.

Η συγγραφέας με επιστημονική εμβρίθεια, που φανερώνει πολύχρονη προσπάθεια και μεγάλους κόπους για τη συγκέντρωση τόσων πολλών και τόσο πολύτιμων στοιχείων, ενημερώνει πολύ κατατοπιστικά τον αναγνώστη πάνω στα επί μέρους θέματα στο κάθε Κεφάλαιο. Από κανένα θέμα δεν παραλείπονται αναγκαίες σημειώσεις και ενημερωτικές παρατηρήσεις.

Το σύγγραμμά αυτό έχει τόσο πολλά στοιχεία και με τόσο ενδιαφέρον, αλλά και κατά τέτοιον τρόπο

γραμμένα και διατυπωμένα, με λογική ταξινόμηση και αρχιτεκτονική διάρθρωση καλογραμμένα, ώστε αυτό διαβάζεται ευχάριστα και άνετα. Το περιεχόμενό του παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον.

Βέβαια τα στοιχεία που παραθέτει στα διάφορα Κεφάλαια η συγγραφέας αναφέρονται σόλον τον Ηπειρωτικό χώρο, ώστε αυτό παρουσιάζει μεγάλο ιστορικό ενδιαφέρον από γενική Ηπειρωτική άποψη. Αφθονά όμως στοιχεία του έχουν μεγάλο ενδιαφέρον και στενή συνάφεια και με το δικό μας τον ιδιαίτερο, το Ζαγορίσιο χώρο. Από την άποψη αυτή μπορούμε να πούμε πως το βιβλίο αυτό της κ. ARIADNA CAMARIANO - CIORAN είναι πολύ σημαντικό και πολύ ενδιαφέρον για την Ζαγορίσια ιστορία.

Για το λόγο αυτό καλά θα είναι ύστερα από σχετικές νόμιμες διατυπώσεις (συγκατάθεση κλπ) να γίνει δυνατή η παράθεση στο περιοδικό «το ΖΑΓΟΡΙ μας», μερικών αποσπασμάτων απ' αυτό αφού βέβαια μεταφραστούν στη γλώσσα μας.

Το βιβλίο αυτό πρέπει να χαρακτηριστεί από ιστορική άποψη εξαιρετικά πολύτιμο, γιατί διαπραγματεύεται με πολύ επιστημονικό τρόπο σε πολλά ιστορικά σημεία του Ηπειρωτικού χώρου διευκρινισμένα από πολλές και σπάνιες ιστορικές πηγές. Αξίζουν πολύ θερμά συγχαρητήρια στη συγγραφέα κ. ARIADNA CAMARINO - CIORAN για το τόσο ενημερωτικό αυτό σύγγραμμά της. Κατά τον ίδιο τρόπο αξίζουν θερμά συγχαρητήρια και στην ΕΗΜ γιατί έχει συμπεριλάβει το βιβλίο αυτό στις εκδόσεις της. Αν όμως αυτό είναι πολύτιμο και χρήσιμο για κάθε ιστορικό και για κάθε Ηπειρώτη, ξεχωριστά αυτό είναι πολύτιμο για κάθε Ζαγορίσιο που ενδιαφέρεται για την τοπική μας τη Ζαγορίσια ιστορία.

Κ.Π.Α.

ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ

ΤΡΑΓΩΔΙΕΣ

Ο πατέρας με φυματίωση μπαίνει στα νοσοκομεία. Η μάνα με ανίατη αρρώστια. Οι πόροι τους ανύπαρκτοι. Με την συνδρομή κάποιων φιλανθρωπών προσπαθούν να ζήσουν αυτοί και το ανήλικο παιδί τους.

Μας έστειλε ο δύστυχος πατέρας ιατρικές γνωματεύσεις απ' όπου πιστοποιείται το αληθές της τραγωδίας του.

Για όσους θέλουν (γιατί όλοι λίγο - πολύ μπορούμε...) να βοηθήσουν: Το όνομά του είναι Χρήστος Τσουρούκης και η διεύθυνσή του Παιωνίου 29 Αθήνα.

Υπάρχει ανοιχτός λογαριασμός στο όνομά του στην Αγροτική Τράπεζα (0624 Κεντρικό) Αριθ. Λογ/σμού 5425476.

Νέα των Ασπραγγέλων

● Με απόφασή του το Δ.Σ. του Συλλόγου μας όρισε εκπροσώπους του (σύμφωνα με το άρθρο 23 του καταστατικού) στην Αθήνα τους Μάκη Κομπάρο, Ιπποκράτους 163 τηλ. 6443989 και Κώστα Τσαπάρη 'Ιμβρου 11 Δάφνη τηλ. 9706435. Στη Θεσ/νίκη τον Τάκη Μπίκα Σταματίου Ψάλτου 20. Οι οποίοι έχουν συνεχίσει επικοινωνία και ενημέρωση με τα μέλη του Δ.Σ. στο χωριό και τα Γιάννινα.

Όσοι από τους χωριανούς μας που μένουν μόνιμα σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη επιθυμούν ενημέρωση γύρω απ' οποιοδήποτε θέμα του Συλλόγου μας μπορούν να τους ζητήσουν πληροφορίες ακόμη και να πληροφορήσουν τις συνδρομές τους.

● Όλα σχεδόν τα ημερολόγια που κυκλοφόρησε ο Σύλλογός μας για το 1985 εξαντλήθηκαν. Συγκινητική ήταν η ανταπόκριση όχι μόνον των χωριανών στο χωριό και τα Γιάννινα αλλά και πολλών χωριανών που μένουν σε Αθήνα, Θεσ/νίκη και άλλες πόλεις. Πήραμε βέβαια αρκετά γράμματα σχετικά με την έκδοση του ημερολογίου όμως από το γράμμα που μας έστειλε από το Κάιρο ο Κώστας Σίμος δημοσιεύουμε λίγες γραμμές γιατί πιστεύουμε δεν απευθύνεται στο Δ.Σ. του Συλλόγου μας αλλά σε κάθε χωριανό μας όπου κι αν βρίσκεται και θυμάται έστω και για λίγο το χωριό μας. Μας γράφει λοιπόν μεταξύ άλλων ο αγαπητός μας Κώστας: «ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ! για μένα η λέξη αυτή κάθε μέρα γεμίζει τη σκέψη μου κι ο νους μου πετά στα παιδικά μου χρόνια, τότε που το χωριό μας ήταν ζωντανό... Το κάπιμό του, όμως, μου σπάλανε φαρμάκι στη ψυχή. Γι αυτό όλοι μας πρέπει να παλεύουμε για την ΕΙΡΗΝΗ! Για να ζουν όλοι οι άνθρωποι ειρηνικά κι αγαπημένοι. ΚΑΤΩ ΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ. Εγώ —αν και ζω μακριά σας— είμαι πάντα κοντά σας στο χωριό μας...».

● Με μεγάλη επιτυχία έγινε για πρώτη φορά στο χωριό ο Αποκριτικός χορός του Συλλόγου μας την Κυριακή της Τυρινής. Στο κάλεσμά μας ανταποκρίθηκαν αρκετοί χωριανοί και συμμετείχαν στις εκδηλώσεις.

Από νωρίς το απόγευμα ανάψαμε φωτιά από πουρνάρια και κέδρα που είχαν μαζέψει τα παιδιά και μέλη του Δ.Σ. από τη Σεπετούρα. Στην αίθουσα που είχαμε στολίσει κατάλληλα έγινε το γλέντι με κλαρίνα που κράτησε μέχρι τα ξημερώματα. Η ατμόσφαιρα που δημιουργήθηκε και το κέφι ήταν πραγματικά αντυπωσιακό. Όλοι σχεδόν οι μεγάλοι σε ηλικία χωριανοί μας συγκινήθηκαν γιατί πολλά χρόνια, είχαν να σμίξουν και να γλεντήσουν έτσι, Αποκριά στο χωριό. Ο πρόεδρος Σωτήρης Ζαμπάκλας παίρνοντας το λόγο αφού ευχαρίστησε τους συμμετέχοντες στην εκδήλωση, το Δημοτικό συγκρότημα και το κατάστημα

για την εξυπηρέτηση είπε πως οι εκδηλώσεις του Συλλόγου μας θα γίνουν όλες στο χωριό σύμφωνα με το Καταστατικό και τους σκοπούς του.

Κατά τα μεσάνυχτα έγινε η κλήρωση των δώρων που μας προσφέρει καταστήματα των Γιαννίνων. Ωραία και εντυπωσιακά δώρα και αρκετοί οι τυχεροί. Διέσχασα όμως και το χάρη που παλιό μας έθιμο. Τον κάναμε με τη τύχη και δοκίμασαν πολλοί να πωσουν το βρασμένο αυγό δαμένο το κρεμασμένο στην πιτόβερη. Στο τέλος πήραμε τα καθιερωμένα τραπεζοδία της τάβλας «Κίνηση μια μέρα Τρίτη», «Τώρα τα ξεχωρίζουμε «Αφήνω την καλονυχτία» κλπ.

Θα ήταν παράλειψή μας να μην αναφέρουμε πως το χορό άνοιξε ο μεγαλύτερος σε ηλικία από τους συμμετέχοντες (Μ. Σιάκας και Σ. Τσαπάρης).

Ήταν πραγματικά μια όμορφη βραδιά, ένα ανάμνημα των χωριανών μας που ξανάφερε στη ψυχή μας τα χρόνια εκείνα τα παλιά που ανάβαμε τις φωτιές στους χωριόδες και τραγουδούσαμε: «Νήματα, που χορεύαμε και τόσα άλλα... Τότε που το χωριό μας ήταν ζωντανό, γεμάτο κόσμο και γινότανε τσες και τσες εκδηλώσεις...».

Ευχαριστούμε όλους που μας βοηθήσαν για να επιτύχει η Αποκριτική βραδιά στο χωριό μας με την μασοτε και του χρόνου πάλι να ξεπαιζώσουμε με υγεία την Τυρινή.

Από το Δ.Σ. του Συλλόγου

ΑΞΙΑ ΕΚΛΟΓΗ

Έγινε στο χωριό μας, η εκλογή του τέταρτου ισόβιου μέλους της Κορείας Καλλιανέων Σχολείων Παιγκού (Κληροδότρια Μιχαήλ Αναγνωστοπούλου).

Εξελέγη ομόφωνα η συμπατριώτισ Ελένη Μητσιάδου του Αργαλάου. Η μόρφωσις της Ελένης, η λογολατρία και η άφοβος συμμετοχή της προς Παπινγκιώτες και μη, γνωστά και προσκινούν πολλούς με μέρες και για το κληροδότημα, και για τον τόπο.

Της ευχόμαστε θερμά συγχαρητήρια και καλή προκοπή, για όλη του χωριού μας.

ΟΙ ΠΑΠΙΓΚΙΩΤΙΣΣΕΣ

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ

Με τη συμπλήρωση τριών χρόνων από το θάνατο της αγαπητής Μάνας μου

ΑΝΘΙΠΠΗΣ Κ. ΝΟΥΛΗ

κάναμε την ανακομιδή της. Στο Α' Νεκροταφείο Αθηνών έλασα επιμνημόσυνη δέηση, σε πολύ στενό συγγενικό και φιλικό κλίμα.

Στη μνήμη της διαθέσαμε μικρό ποσό σ' όσους κρίναμε ότι

Το παιδί της: Πανταζής Νούλης

ΖΑΓΟΡΙ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

(Συνέχεια από προηγούμενο)

● Στέγαση

13. Το 1979 υπήρχαν στην περιοχή 2.575 σπίτια. Από τα σπίτια αυτά, τα 1.543 ήταν κατοικημένα, ενώ τα άλλα 1.032 ήταν εγκαταλελειμμένα. Κατά τη δεκαετία 1969—1979 κτίστηκαν 231 σπίτια, τα περισσότερα από τα οποία ανήκουν σε Ζαγορίσιους που ζουν σε άλλες πόλεις. Δημιουργήθηκαν όμως και άλλα προβλήματα από τη θέσπιση ειδικών κανόνων δόμησης για τους παραδοσιακούς οικισμούς του Ζαγορίου. Αυτό έχει σαν συνέπεια το εξαιρετικά υψηλό κόστος για την κατασκευή νέων σπιτιών και τη συντήρηση των ήδη υπαρχόντων τα οποία δομικά υλικά (πέτρες, πλάκες) είναι πολύ ακριβά και μάλιστα δυσεύρετα στην περιοχή.

● Οικισμοί

14. Η περιοχή του Ζαγορίου έχει μια ιστορία άνω των 1.000 ετών. Χαρακτηριστικό του Ζαγορίου ήταν η αυξημένη μετανάστευση, διότι ήδη από τον 17ο αιώνα οι ενήλικοι άνδρες της περιοχής έφευγαν στο εξωτερικό για να βρουν δουλειά και επιστρέφον για μόνιμη διαμονή ως συνταξιούχοι πλέον. Κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα και ιδιαίτερα μετά τον εμφύλιο (1944—48, ολόκληρες οικογένειες έφευγαν για να εγκατασταθούν είτε σε άλλες πόλεις της Ελλάδας είτε στο εξωτερικό. Το μέγεθος των οικισμών στο Ζαγόρι κυμαίνεται από 19 κατοίκους (Βροδέτο) μέχρι 329 κατοίκους (Τοζιόλο).

Οι μεγαλύτεροι οικισμοί της περιοχής είναι: η Αρίστη (273 κάτοικοι) και Άνω Περίνα (209 κάτοικοι) στο δυτικό Ζαγόρι, το Τσεπέλοβο (239) Ζαγόρι και το Γρεβενίτι (295) και Ετοζιόλο (188) στο ανατολικό Ζαγόρι.

Το κοινωνικό υπόβαθρο των κοινοτήτων της περιοχής είναι ανεπαρκές και γι αυτό πολλοί κάτοικοι της περιοχής έφυγαν για να εγκατασταθούν σ' άλλες πόλεις.

Η παροχή ιατροφαρμακευτικών υπηρεσιών είναι πολύ μικρή.

ΔΩΡΕΕΣ

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Προσέφεραν στην Ένωση Αποδήμων Ελαφοτόπου.

● Η Τασιότα Κωνσταντέλου Ζαγοράκη στη μνήμη της Κλεονίκης Πριμο.

Το παιδί της: Πανταζής Νούλης

● Βασιλική Παπακωνσταντίνου —

ΠΡΟΣΦΟΡΑ
ΓΙΑ ΤΟ ΗΡΩΣ
ΤΗΣ ΖΑΓΟΡΙΣΙΑΣ
ΓΥΝΑΙΚΑΣ

● Κώστας Αλ. Κράλιος
Έφ. Αξ/κός Πυρ/κού 1940
προσέφερε Δραχ. πέντε χιλιάδες.
Για Α' Δόση
στην αποπεράτωση του ηρώου της
Ζαγορίσιας Γυναίκας.

Και εις μνήμην:

1) Δημητρίου Κράλιου, Προέδρου και Θείου του.
2) Του Αλεξάνδρου Γ. Κράλιου Πατρός του και των Ηρώδων γυναικών της Γκραμπάλας: 1) Κωνσταντίνης Αλ. Κράλιου (Τσαντούλας) 2) Ευρυδικής Δημ. Κράλιου Θείας του. 3) Αρσινόης Δ. Λιόγκα το γένος Α. Κράλιου. 4) Σταμάτιος (Δήμιανος) Εμμανουήλ. 5) Γλυκερίας Π. Σιούτη. 6) Πουλχερίας Αλ. Ντινιλέξη. 7) Βεργεντίας Π. Ζυγούρη και πολλών άλλων γυναικών του Τσερβαρίου που κατά την μαρτυρία Δ. Κράλιου και Κ. Πανταζή - Διοικητού του συγκροτήματος Γκραμπάλας (1940 Οκτωβρίου) βοήθησαν για την ανακατάληψη της Γκραμπάλας και το τσάκιμα των Φασιστών με την αυτοθυσία τους κουβαλώντας νερό και πιπεράτο ζεστό τραχανά στους μαχητές, στις προσπάθειες «Στυλίου» Τσερβαρίου τις νύχτες!

Η προσφορά μου αυτή ας είναι ελάχιστο δείγμα του σεβασμού, του θαυμασμού και της ευγνωμοσύνης μου.

Τα Λιονταρόπουλά τους και όλων των γυναικών των Τσερβαρούδων, έχουν το λόγο σε εκδηλώσεις και προσφορές.

Αιώνια νάνα η μνήμη τους.

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ

Τον μικρανεψιό μας Δημήτριο Κράλιου Λιόγκα, που έτυχε του πτυχίου της οδοντιατρικής σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και υπηρετεί τη στρατιωτική του θητεία, γιό του ποτέ Ιωάννου και Όλγας Λιόγκα, διδασκάλων και εγγονό του Μητρου και της Αρσινόης Λιόγκα το γένος Α. Κράλιου.

Οι θείοι του Κώστας και Καλλιόπη Κράλιου διδάσκαλος, Αλεξάνδρος και Νικόλαος Κράλιος ιατροί, καθηγητής καρδιολογίας και επιμελητής Γαστρεντερολογίας, Φανή, ιατρός Παιδιατρών Καρδιολόγος Ολυμπίου Δικηγόρος—Οσκολόγος και τα εξαδάφια του Καρίνη, Κώστας, Ανδρέας, Κώστας Ν. Κράλιος, τον συγχαίρουν εγκάρδια και του εύχονται ολόψυχα αρίστην σταδιοδρομία στο μεγάλο ναό της κοινωνικής Επιστήμης των Μεγάλων και σοφών Ασκληπείου του Ιπποκράτη.

ΣΥΛΛΥΠΗΤΗΡΙΑ

ΚΟΥΚΟΥΛΙ: Το Δ.Σ. της Αδελφότητας Κουκουλίου συλλυπείται θερμά τη γυναίκα, τα παιδιά και τ' αδελφία του ασιμνηστου συγχωριανού μας Χρήστου Π. Γαγγούλου.

ΕΙΣΦΟΡΕΣ
ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

1.500 δραχμές

Μπούρης Μ. Αντώνιος
Σκούρη - Παπαγεωργίου Καίτη

1.200 δραχμές

Τζούφης Άλκης

1.000 δραχμές

Αποστόλου Ανδρέας
Βαφειάδου - Βακόλα Ισμήνη

Ζώης Ζ. Αλέκος
Ιωαννίδης Νικ. Ιωάννης

Κεσίδη Μαρία
Ντισοπούλου Β. Μαίρη

Σιάκας Δημήτριος
Τζιόβας Β. Μιχαήλ

750 δραχμές

Μουζάς Μιχ. Θωμάς
Μπαλούγιας Ι. Νικόλαος

Παπαγεωργίου Στ. Βύρων
Τσατούρας Χ. Γεώργιος

650 δραχμές
Βακάκης Δημ. Γιάννης

Βακάκης Δημ. Σπύρος
Δαρίτσας Χρ. Θεμιστοκλής

Ζαχαρίας Κων. Γεώργιος
Μάνθος Αστερινός

Τζαμπούρας Μ. Νικόλαος
Χαβάς Γεώργ. Σπύρος

500 δραχμές

Αγγελίδου Ελένη

Αυδή Ελένη

Βαζάκας Αθανάσιος
Βαδής Ναπολέων

Βασιλά Γρ. Ελένη
Βαταβάλη Κ. Ηλέκτρα

Βαταβάλης Χρυσ. Αγγελία
Δαλαβούκης Β. Γεώργιος

Δέρβας Θωμάς
Δημακόπουλος Δημήτριος

Δραγατίδης Δημήτριος
Ζαμπάλας Σ. Κωνσταντός

Καράλης Δημ. Ηλίας
Καράλης Δημ. Παναγιώτης

Καρέση Γ. Φωτεινή
Κολέτσιου Αλίκη

Κομπούλη Μαρία
Κουνιάδης Δ. Ανώγειος

Κρασαδάκη - Γιαννακού Αλίκη
Λαζού - Τσερογιάννη Ναυσικά

Λάμπας Κων/νος
Μασαλά Πιπίτσα

Ματσοπούλου - Αργυρικού Ασπασία
Ματσίκας Γρ. Πέτρος

Μπέκας Μιχαήλ
Μπουκουβάλα Ιωάννα

Ντεμής Χρήστος
Πολυχρονιάδης Αριστ. Σωτήριος

Ράπτης Α. Μιχαήλ
Ρίζος Π. Κων/νος

Σακελλαρίδης Αριστ. Αθανάσιος
Σιακας Μιχαήλ

Στεργίου Ν. Παύλος
Τζιμπούλου Νικ. Χρήστος

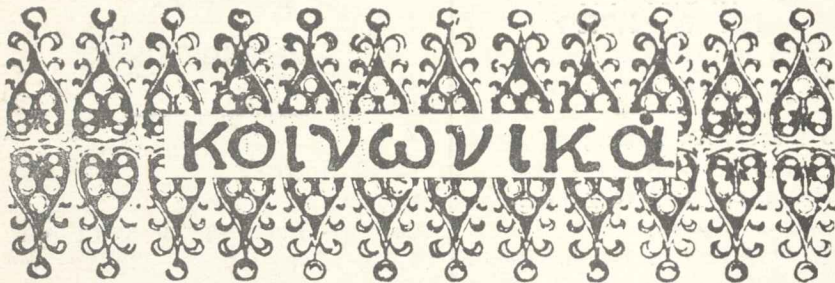
Τζόκας Απ. Ιωάννης
Τσαβαλίας Χριστόδουλος

Τσελιόη Τηλ. Βασιλική
Τσεκούρας Φ. Γεώργιος

Τσιπής Παντ. Κούλα
Τσοάκη Αθηνά

Φερεντίος Κ. Κοσμάς
Χατζής Απ. Κων/νος

Χρόνης Δ. Γεώργιος

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

ΚΟΥΚΟΥΛΙ: Ο κ. και η κ. Ευριπίδη Γόγολου απέκτησαν το δεύτερο παιδί τους (κορίτσι).

Ευχόμαστε να τους ζήσει.

Το Δ.Σ. της Αδελφότητας

ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ

ΑΡΤΣΙΣΤΑ: Στη Σταυρούλα Χριστοδούλου και το Βασίλη Σκαμνέλο που αρραβωνιάστηκαν μ' όλη μου την καρδιά τους εύχομαι καλά στέφανα και στους δικούς τους θερμά συγχαρητήρια.

Ε.Γ.

ΔΙΚΟΡΦΟ: Η συγχωριανή μας Σαββούλα Μάνθου Σακελλαρίου και ο Δημήτριος Τσόβολος αρραβωνιάστηκαν.

ΓΑΜΟΙ

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Παντρεύτηκαν στην Αθήνα, στην Εκκλησία Αγίου Ελευθερίου — Γκύζη — οι συγχωριανές μας:

Χαρούλα Κ. Καρπούζη με τον Νίκο Γιαννόπουλο και η Αλεξάνδρα Θ. Οικονομίδη με τον Γιώργο Μπενά.

Η Ένωση Αποδήμων Ελαφοτόπου τους εύχεται ευτυχία στην καινούργια τους ζωή.

ΘΑΝΑΤΟΙ

ΠΑΠΙΓΚΟ: Νέα πέθανε στα Γιάννινα στις 31 Μαρτίου και κηδεύτηκε στον Ι. Ν. Αγίου Βλασίου Μεγάλου Παπίγκου η Έλλη Αλεξάνδρου Ζηκοπούλου.

Το γιατρό σύζυγό της, τα παιδιά της Γεώργιο και Αφροδίτη και τα αδελφία της συλλυπούμεθα θερμά.

Οικογένεια: Κ. Κυριαζή

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Πέθανε στην Αθήνα και κηδεύτηκε στο χωριό μας η συγχωριανή μας Ευτέρπη Ζ. Καρπούζη.

Στα παιδιά της θερμά συλλυπητήρια.

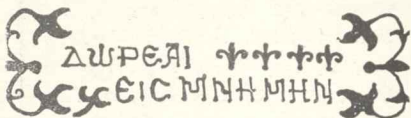
Οικογένεια: Ματθαίου Οικονομίδη

ΜΕΣΟΒΟΥΝΙ: Πέθανε στα Γιάννινα στις 18 Φλεβάρη σε ηλικία 90 χρόνων και θάφτηκε στο χωριό μας η σεβάσμια Σταματία χήρα του λαμπρού δασκαλου μακαρίτη Σπύρου Κοντονάσιου. Η κηδεία της έγινε πάνδημη, γιατί είχε αποκτήσει την αγάπη και το σεβασμό όλων, υπόδειγμα καλωσύνης και ανθρωπιάς. Πρότυπο Ζαγορίσιας νοικοκυράς.

Τα παιδιά και τα εγγόνια της συλ-

λυπούμαστε θερμά. Ας είναι η μνήμη της αιώνια.

Κώστας Π. Λαζαρίδης

• Για ενίσχυση των σκοπών της εφημερίδας:

• Οι αδελφοί **ΑΝΘΟΥΛΑ** και **ΦΑΝΗΣ ΓΚΩΛΕΤΣΗΣ** προσφέρουν **ΠΕΝΤΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ** δρχ. στη μνήμη των αδελφών τους Καλυψώς, Ευλάμπιου, Κλέαρχου, Ελευθερίας, Σπύρου και Γεωργίου.

• Η κ. **ΑΘΗΝΑ ΗΛΙΑ ΚΑΡΑΛΗ** προσφέρει **ΤΡΕΙΣ ΧΙΛΙΑΔΕΣ** δρχ. στη μνήμη των γονέων της Χρήστου και Μαρίας **ΒΑΡΖΑΚΟΥΛΑ** και του αδελφού της Γιώργου από το Τρίστενο.

• Η οικογένεια **ΤΑΚΗ ΔΑΝΟΥ** κατέθεσε στη μνήμη της **ΧΑΡΙΚΛΕΙΑΣ ΔΗΜ. ΔΑΝΟΥ** δρχ. **ΔΥΟ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΠΕΝΤΑΚΟΣΙΕΣ**.

• Ο κ. **ΜΙΧΑΗΛ Δ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ** πρόσφερε στη μνήμη της **ΕΥΦΡΟΣΥΝΗΣ ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ** δρχ. **2.000**.

• Ο κ. **ΗΛΙΑΣ ΔΗΜ. ΚΑΡΑΛΗΣ** προσέφερε **2.000** δρχ. στη μνήμη των γονέων του **ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ** και **ΣΑΒΒΟΥΛΑΣ**.

• Ο κ. **ΚΙΜΩΝ Α. ΚΥΡΙΑΖΗΣ** πρόσφερε στη μνήμη της **ΕΥΦΡΟΣΥΝΗΣ ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ** δρχ. **2.000**.

• Η κ. **ΚΛΕΟΝΙΚΗ ΛΙΟΝΤΟΥ** — **ΤΣΕΛΕΠΙΔΗ** προσφέρει **1.000** δρχ. στη μνήμη της μητέρας της **ΘΕΟΔΟΥΛΗΣ ΑΘ. ΛΙΟΝΤΟΥ**.

• Η **Σ.Ε.** τους ευχαριστεί

ΚΟΥΚΟΥΛΙ: Πέθανε ενώ μετεφέρετο στο Γεν. Νοσοκομείο Ιωαννίνων για νοσηλεία η Κων)να Χρ. Κατσένου (Κωσταντάντου) σε ηλικία 75 ετών στις 8 Μαρτίου.

Κηδεύτηκε στις 9 Μαρτίου στο χωριό μας.

Στο σύζυγό της Χριστόδουλο και στους συγγενείς θερμά συλλυπητήρια.

Το Δ.Σ. της Αδελφότητας

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Ορφανεμένο το Τσερβάρι από το θάνατο κι άλλου παιδιού του. Του γιατρού Βαγγέλη Εμμανουήλ που υπηρέτησε πιστά επί 50 χρόνια την επιστήμη, του Ιπποκράτη. Του ανθρώπου που τον διέκρινε η ανθρωπιά, η καλωσύνη και η σοφία.

Όλοι κλαίμε τον επιστήμονα με τη διεθνή προβολή και δραστηριότητα Την οικογένειά του ολόψυχα και αδελφικά συλλυπούμεθα.

Οικογένεια: Κώστα Κράλιου
• Θερμά συλλυπητήρια και από την οικογένεια Ματθαίου Οικονομίδη.

★

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ: Πέθανε στις 28 Μαρτίου και κηδεύτηκε στο χωριό μας η Ελένη Ξενοφώντα Σίμου 95 χρόνων μητέρα του λογοτέχνη — ποιητή Κώστα Σίμου της οικογένειας Χριστοφ. Κόκκορου από το Κουκούλι.

Τα παιδιά της συλλυπούμεθα θερμά.
Κώστας Λαζαρίδης

★

Ο Ασπραγγελιώτης Μιχάλης Χρόνης ή Μπαζιάνης, γνωστός στους κύκλους των Γιαννίνων για το εύθυμο πνεύμα του, άφησε το μάταιο κόσμο μας σε ηλικία 77 ετών και πήγε στο χώρο που δεν υπάρχει πόνος και θάνατος. Ελαφρό το Γιαννιώτικο χρώμα που σκέπασε τον πολυταλαιπωρημένο φιλαράκο μας Μιχαλάκη και θερμά συλλυπητήρια στην αδερφή του Γαλάτεια.

★

ΚΑΤΩ ΠΕΔΙΝΑ: Πέθανε στην Αθήνα στις 25 Μαρτίου και κηδεύτηκε στο νεκροταφείο Ζωγράφου ο Γυμνασιάρχης Μιχάλης Τζιόβας.

Τη γυναίκα του, τα παιδιά του και τα ανήψια του συλλυπούμεθα θερμά.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Προς πάντας τους καθ' οιονδήποτε τρόπον συμμετάσχοντες εις το βαρύτατον πένθος μου δια τον θάνατον του πολυαγαπημένου και αξεχάστου συντρόφου μου Γιάννη Σαραλή και μη δυνάμενη να ευχαριστήσω ένα έκαστον ιδιαίτερος δια την προς εμέ επιδειχθείσαν συμπάρασιν και αγάπην, δια της παρούσης εκφράζω τας θερμάς μου ευχαριστίας και ευγνωμοσύνην.

Ιδιαίτερως ευχαριστώ τον Πρόεδρον και το Διοικητικό Συμβούλιον της Ριζαρείου Εκκλησιαστικής Σχολής δια τας εις μνήμην του εκδηλώσεις. Ως αὐτῶς τον κ. Δημάρχον Κονίτης, τους εκπροσώπους των Ηπειρωτικών Οργανώσεων του Περιοδικού Τύπου, των κοινοτήτων Ζαγορίου, τους συγχωριανούς, φίλους, γειτόνους, συγγενείς που με αληθινή λύπη τον συνόδευσαν στην τελευταία του κατοικία. Επίσης ευχαριστώ και τους καταθέσαντας στεφάνους.

Η σύζυγος
ΘΕΟΔΟΣΙΑ Ι. ΣΑΡΑΛΗ

3.000 Δραχμές

Ζησιάνης Κ. Δημήτριος

2.500 Δραχμές

Κανάκη Χριστίνα

2.000 Δραχμές

Αγγελιογιάννη - Ζήτη Φρόσω

Αναστασιάδη Ευδ. Ελένη

Αναστασιάδη Ευδ. Σαπφώ

Αποστολίδης Πέτρος

Αποστολίδης Τάσης

Βασδέκης Στέφανος

Βουδδας Θεόδωρος

Καράσα Ευμορφία

Λεοντίδης Ι. Βασίλειος

Μανδαλάς (Κων)νος

Παπαζώης Ιωάν. Γεώργιος

Παυλίδης Χρ. Ιωάννης

Πούλιος Σπ. Κων)νος

1.500 Δραχμές

Καρπούζης Κων)νος

Λαμπριδής Δημήτριος

Μίσσιου Κ. Θεοδίσσα

Οικονόμου Αν. Πέτρος

1.000 Δραχμές

Βαλάσης Θωμάς

Βαλέκας Ιωάν. Γεώργιος

Βασδέκης Ηλ. Μιλτιάδης

Βερτοδούλου Απ. Πηνελόπη

Βλαδίκας Ν. Κλεόβουλος

Βουλόδημος Αθανάσιος

Βρανούσης Λεάνδρος

Γενναδίου - Περαιτικού Πιπίτσας

Γκράτζιος Μιχαήλ

Δαρίτης Αβρ. Χρίστος

Δέρβας Δημήτριος

Εξάρχου Γ. Κίμων

Ζηκίδης Ηρακλής

Ζώης Σπύρος

Ζωίδου Ν. Αλεξάνδρα

Θεοδώρου Κων. Αγγαΐα

Θεοδοσίου Κ. Ευγενούλα

Θεοδοσίου Κων)νος

Καρπούζη Φ. Εφροσύνη

Κύρος Χ. Θεόδωρος

Λένης Κ. Αχιλλέας

Λένης Σ. Κων)νος

Μίσσιου - Μπάφα Έλλη

Μπότσου Αλ. Κασιανή

Παλιόγκας Σωκρ. Στέφανος

Παπαγεωργίου Π. Θουκυδίδης

Παπακώστας Κ. Μιχαήλ

Παπανίκας Παύλος

Παπαχάριση Μαρϊάνθη

Πάσχος Νικόλαος

Πολύζος Κων. Δημήτριος

Ρούντος Ευρ. Αντώνιος

Σαχίνης Χρ. Ιωάννης

Σβώλου Θεοδ. Ασπασία

Σιόλας Δημήτριος

Σπυρόπουλος Φιλήμων

Σπύρου Σπυρίδων

Στουκίδης Μ. Χριστόδουλος

Τζιάσος Π. Χαράλαμπος

Τζιοβαντάρη - Σουρέλη Ροδ.

Τσαβαλιάς Ιωάν. Φάνης

Χριστοδούλου Αθανάσιος

Χρόνης Σταύρος